

SĂPTĂMÎNAL EDITAT DE GRUPUL PENTRU DIALOG SOCIAL
ANUL V • Nr.11 (214) • 16-22 martie 1994 • 16 pagini • 150 lei

**Doina
Cornea**

pag. 8-9

Interviul săptămânii

Puterea solid instalată după decembrie '89 s-a grăbit să se comporte față de URSS ca față de "stăpînul Zonei": un comportament de ostatic, grijuliu față de tigrul care poate să-l aflișe, păstrat în continuare și față de Federația Rusă. (Mi-am permis să extind teoria "patologiei de ostatic", expusă de Matei Călinescu în interviul publicat în "22" în noiembrie '90.) Precauțiile "ostaticului" au fost permanente evidente în politica față de Basarabia, în diferența de interpretare a Pactului Ribbentrop-Molotov etc. Discuțiile pe această temă au individualizat curînd două tipuri de discurs: unul (mai mult scris decît vorbit) patetic-declamatoriu, reclamînd grăbnică Unire cu Țara, în limbajul începutului de secol, celălalt (mai mult vorbit decît scris), tratînd aceeași unică temă a unirii în sens invers, în termenii unei lucidități așezate: de ce atîta retorică, de vreme ce moldovenii refuză apartenența la România? Denumirile teritoriului de peste Prut (Basarabia versus Moldova) rezumă, autonomizate, discursurile opuse. Cel desușt a împodobit deopotrivă paginile publicațiilor de opoziție, ale unora dintre cele oficiale și mai ales ale celor național-comuniste. Cu avantajul relațiilor gata făcute în vremea cînd fuseseră singurii autorizați să pătrundă în teritoriile interzise, mulți foști purtători de epolet, umeri instelați, s-au asociat în "Pro-Basarabia". Titularii demeniului au ajuns în mod firesc Victor Crăciun, ari Adrian Plănușescu, cel care, cu voie de la stăpînire, și-a făcut vad, unind naționalismul cu un populism carismatic. Cu sau fără intenție, pentru compromiterea discursului pro-unionist au lucrat și literații locali (nu numai Grigore Vieru, repede acoperit de ridicol; ci și Leonida Lari, cea care după campania electorală făcută în tabăra Opoziției a dezertat în cea a lui Vadim Tu-

dor). În asemenea condiții, ironizarea discursului desușt pro-unionist era o întreprindere facilă pentru partizanii lucidității. Între clișeele vehiculate de ei intrau și amintirile rele pe care România le-a lăsat Basarabiei în perioada interbelică din pricina funcționarilor ei, incompetenți și corupți. Conform viziunii lucide, Moldova este o țară cu statut bun în lume, cu un mers al reformei mai decît decît al surorii mai mari, cu un președinte (Mircea Snegur) mai merituos decît președintele României, introdus, în locul gafeilor de proporții, cum a fost cea a minerilor, el a știut să utilizeze conjunctura internațională (Paciul de la Moscova, de pildă) pentru independența țării. Discursul lucid ro-

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Cui îi mai pasă de Basarabia?

mănesc este relativ apropiat de versiunea occidentală asupra Moldovei, în care prevalează amnezia în privința abolirii Pactului Ribbentrop-Molotov și o unică preocupare - cea referitoare la riscurile minorităților ruseofoni, asaltați de majoritarii presupuși a fi unioniști.

În vremea cînd Basarabia era un cuvînt atît de interzis încît discursul despre suferințele fraților de peste Prut se plătea nu cu banii de azi, ruși de inflație, ci cu ani grei de pușcărie, existau în România și oameni cinstiți care își aminteau cu nostalgie anii petrecuți acolo: administrația românească trimisese în Basarabia nu doar ciurucuri, ci și tineret prospăt ieșit de pe băncile școlilor, în anii crizei. Mulți dintre nostalgicii României Mari (România interbelică, nu partidul și revista care au compromis sintagma) au murit înainte de a mai vedea interdicția ridicîndu-se asupra cuvîntului Basa-

Întîlnire la GDS "EXILUL ȘI ÎMPĂRĂȚIA" cu:

pag. 14

Ion Vianu

**Matei
Călinescu**

**Virgil
Nemoianu**

**Monica Lovinescu
Spre un nou Ev Mediu?**

pag.
11

bia. Pentru generațiile noi, ea este încă un spațiu egal necunoscut și neinteresant - România într-o versiune mai veche și mai rea, astfel încît, ieșit de pe teritoriul ei și ajuns la vama Ungheni, poți să exclami: am intrat în California! Obsedată de propriile dificultăți și diversioni cu minoritarii unguri pînă într-acele încît a trece prin perioada 15-20 martie înseamnă a naviga printre Scylla și Charibda, punînd interesele propriului partid de guvernămînt (în risc de a fi scindat) mai presus de cele ale țării, dezinteresată de situația cetățeanului român din țară, puterea solid instalată în decembrie '89 își amintește de românii lăsați de istorie în afara granițelor ei doar cînd are nevoie de propagandă sau diversione. Emoția colectivă din momentul cînd s-a rostit condamnarea la moarte a lui Ilie Ilieșcu s-a stins ca un foc de paie, deși soarta procesului nu este decît încă. Astfel încît recentele alegeri parlamentare din Republica Moldova (ale căror nereguli observatorii români le-au sesizat tocmai printr-o experiență comună), discutabilul sondaj care a urmat, noile reglementări comerciale ori decretul care aduce oficial televiziunea sub autoritatea președintelui Snegur au trecut fără mare ecou în starea de "pasivism și nervozitate" în care ne aflăm acum. Este prea evident blocajul în care a intrat România: blocajul Parlamentului în așteptarea ultei majorități, blocajul reformei, demonstrat atît de clar de iritarea premierului Văcăroiu la auxul unor simple cuvinte - FMI, Watson -, intruziunea bugetului, caracterul pur formal al consultării cu partidele de opoziție, riscul alegerilor anticipate etc.

Dacă este clară direcția în care s-a angajat fosta Basarabie, actuala Moldova, nu-i clară în schimb cea în care va porni România.

Stimate domnule Cornea,

Articolul dvs. Se convertesc oare comunistii la capitalism? mi se pare foarte interesant, pune probleme de importanță crucială. Modelul pe care îl propuneți, "directocrația", afirmă că "tranzitia s-a încheiat", s-a oprit în faza directocrată, că avem de-a face cu o societate diferită structural față de capitalismul cît și de socialism, cu ieșirea din ilegalitate a "societăți negre" etc., este cu totul diferit de analiza bazată pe concepte ca "neocomunism", "tranzitie spre economia de piață", "restaurare" etc. Mă întreb care este amploarea fenomenului pe care îl descrieți. Ar fi nevoie de stringerea de date care să permită o determinare cantitativă, sociologică a fenomenului. Este vorba numai de cazuri relativ izolate sau de fenomene care caracterizează esența relațiilor sociale din România (Rusia, Ucraina)? Că există cazuri cînd, de exemplu, un director dintr-un minister achiziționează pe numele soției patrimoniul unui fost CAP a reieșit din emisiunea TV Magazin economic de marți 22 februarie 1994, realizată de Dana Popescu, emisiune excepțională. Nu înțeleg de ce un analist excelent ca Ilie Șerbanescu ocolește cu totul fenomenele de tip mafiot pe care dvs. le considerați definitive. S-ar părea, dacă analiza dvs. este justă, că trăim într-o economie mixtă de tip mafiot, cu predominarea masivă a proprietății de stat.

Încă o dată: problema pe care o puneți mi se pare crucială. Ar merita o dezbateră mai largă. Aș dori să văd răspunsul altor analiști de la "22" la ipoteza pe care o formulați, în special m-ar interesa părerea d-lui Ilie Șerbanescu.

Petru Vaida

P.S. Vă rog să mă scuzați dacă nu am izbutit să exprim mai clar interesul pe care mi l-a trezit articolul dvs.

Scrisoare deschisă unui general

Citesc în săptămînalul "Românul" un articol intitulat "O amazoană împotriva unei generații de erod" semnat de dl. gen. mr. (r) Marin Popescu, vicepre-

ședinte al Asociației Naționale a Veteranilor de Război, din al cărui preambul (al articolului, desigur) îmi permit să citez: "În săptămînalul editat de G.D.S. (anul V, nr. 5 (208) - 2-8 februarie 1994) a apărut, sub semnătura Smarandei Enache, un articol intitulat «P.U.N.R. și justiția: statuia lui Ion Antonescu la Tirgu Mureș». În mod normal ar fi trebuit să mă adresez redacției conduse de doamna Gabriela Adameșteanu, dar, cum o cunosc destul de bine, am renunțat".

Stimată doamnă Gabriela Adameșteanu, cum și eu vă cunosc destul de bine, mai ales din activitatea publicistică și editorială, după cum la fel de bine o cunosc și pe cea a "Românului", prefer să mă adresez redacției Dv. cu rugămintea de a publica această scrisoare deschisă.

Doamnă General Marin Popescu,

Departe de mine gândul de a intra în polemică cu Dv. sau cu A.N.V.R. Am toată considerația pentru înalta noastră, soldați sau generali, care au avut de înfruntat ororile războaielor fie ele în Est, Vest, Sud sau Nord. După cum tot atât de departe de mine este și gândul de a mă face avocatul doamnei Smaranda Enache (da, domnule general, este o Doamnă, pe care, deși negați, o cunoașteți foarte bine și de la televiziune și din presă și din luările publice de poziție în favoarea înțelegerii și bunei conviețuirii româno-magiare, pentru care prietenii Dv. din P.U.N.R., "Vatra", "Justiție" etc. au împiedicat-o să candideze la ultimele alegeri). Faptul că a îndrăznit să nu fie de acord cu ridicarea statuiei lui Ion Antonescu la Tirgu Mureș îl aduce din partea Dv. un noian de acuzații, de la "ura sa față de tot ce este românesc" pînă la aceea că "se transformă într-o apărătoare, demnă de invidiat de orice străin de naam, a U.D.M.R.-ului și a politici revanșarde, revisioniste, iridentiste și de dezmembrare a statului român pe care o ducă această organizație".

Haideți să nu încercăm lucrurile, domnule general, să nu facem spume la gură degeaba și să ne mai vindicăm de slogane de tipul "cine nu-i cu noi e împotriva noastră". Ca să vă liniștesc, vă asigur că - în ceea ce mă privește - sint citi se poate de ro-

mân și nu vreau să vind țara ungușilor sau altcuiva. Totuși, trebuie să vă spun că poziția pe care o împărtășesc este cea a doamnei Enache, pentru scurtele motive pe care le voi enumera.

Este încușentabil, pe de o parte, că Ion Antonescu face parte din istoria țării noastre, la fel cum nimeni nu poate nega apartenența lui Adolf Hitler la istoria Germaniei, a lui Mussolini la a Italiei, a lui Stalin la a U.R.S.S., a lui Mao la a Chinei și, ca să revenim acasă, a lui Ceaușescu la a României. Pe de altă parte, locul și rolul în istorie al acestor personaje tragice și care, la rîndul lor, au provocat nenamărate tragedii nu poate fi stabilit decît de istorici și numai atunci cînd rînille produse de ele și regimurile lor se vor fi vindecate demult. Nu contază nimeni că mulți comandanți de oști sau alte seuri de conducători au comis crime cu nemiluita și, totuși, statuile lor stau pe socluri.

Dar să nu uităm, domnule general, că toate lucrurile își au timpul lor. Copiii victimelor lui Antonescu sînt în viață, așa cum sînt și cei ai victimelor (probabil mult mai puține) ale lui Ceaușescu. Față de ei și lui statuii în fiecare oraș al țării în care în decembrie 1989 au murit oameni nevinovați și neînarmați cu și evreii pe care Antonescu i-a exterminat în Transnistria. Mai ridicăți statuia, domnule general, și colegii Dv. din diverse "instituții" care, la Pitești, Gherla, Aiud, Sighet, Canal etc., o-au precupețit nimic pentru a crea "omul de tip nou".

În fond, dorința Dv. de a ridica statuia oricui poștă și privește direct și personal, după cum și doamna Smaranda Enache, eu sau oricine altcineva nu putem permite să avem propriile opinii. În exprimări de genul: "... îmi atrag atenția acestui personaj (...)" nu admitem și nu vom admite niciodată (...). Nu sînt nici în spiritul democrației (al libertății civiltului), nici în cel al legalității (pentru că nici Dv., nici colegii din diverse organizații nu sînt deși abilitați să admită sau nu) și nici măcar în cel al cavaleriesimului și onoarei ostășești.

În speranța că după ce veți citi aceste rînduri - dacă o veți face - nu mi veți lipi și mie eticheta de trădător, rămîn al Dv.

Ioan Popa, st. (r), Cluj-Napoca

CITITORII NE RĂSPUND LA CHESTIONAR

Stimabililor,

Tare mi-e drag de voi, dar prea sinteți oameni serioși voi, Agția de la "22" (la fel ca cea de la "Dilema" și de la "România literară"). Și fiindu-mi drag de toți, vă cumpăr săptămînal, în plus "Zig-Zag"-ul, că mi-e drag și de Alex. Ștefănescu (de fapt urmăresc evoluția unui ziarist de la "Zig-Zag"). Dar... (caci întotdeauna există un "dar"). Fiind "Grupul pentru Dialog Social", v-aș întreba unde-i dialogul? Revista dumneavoastră se adresează nu tuturor, ci unora. Sondajele de opinie și comentariile lor nu cred că ajung. Coborîți în piață, dragăștilor, coborîți în piața publică și dați cu întrebări în noi, lueți-ne cu întrebări și publicați răspunsurile (nu toate, evident). Cereți părerea cititorilor mai des, fiți aproape și de pulsat străzii și de sufletul cititorului. E greu, știu, numărul de pagini este mic, unde să le includeți pe toate? Dar încercați să fiți mai mobili, întindeți-vă ca o caracatiță peste tot, eventual renunțați chiar și la poeziile fotografice pe care le publicați (sau măcar micșorați-le), cîștigați astfel spațiu. De exemplu, ați pierdut atîta spațiu publicînd, în ultimul număr, 9 (nouă) fotografii ale d-lui Iliescu (și nici măcar nu ne-ați produs o bucurie). Of, sint multe de spus, e ușor de dat sfaturi. Mi-ar plăcea să lucrez pentru voi, chiar și gratis, dar ce să caute o ingineră chimistă acolo, nu? În încheiere, ce să vă urez? Să aveți ani mulți, să mai scoateți un pușor (acum, la tineret), să rămîneți mereu verticali și să vă crescă numărul de cititori atît de mult încît să vă permiteți să mai angajați 200-300 de corespondenți locali (poate așa am și eu o șansă).

Deci:

I. În revista "22" mă interesează (în ordinea preferințelor): 1. eseu filozofic, 2. eseu cultural, 3. interviu săptămînii, 4. "Accente", editorialul, 5. anchetele sociale, 6. "Curier", 7. actualitatea culturală, 8. sondajele de opinie.

II. Autori preferați: Gabriela Adameșteanu, H.-R. Patapievici, Rodica Palade, Andrei Cornea, Gabriel Andreescu.

III. Personalități în "Interviul săptămînii": Gabriel Iliescu, Andrei Pleșu, Thomas Kleininger (eventual cu toți trei), Alex. Ștefănescu, Andrei Serban, Petre Roman, Dan Grigore, Octavian Pulea, Horia Andreescu, Victor Babine, Ion Rațiu, Victor Reblegiuc, Maia Morgenstern (sau Morningstar, vorba

Divertis-ului), dl. Meleşcand, de ce nu, într-o bună zi, Domingo, Pavarotti, Carreras, Zoe Dumitrescu-Bulenga și, Doamne!, sint atît de mulți... Dar cel mai tare mi-ar plăcea să-mi luați mie un interviu.

IV. Tema noi: 1. viața cotidiană din țările occidentale, 2. educație, 3. burse de studii în străinătate (în afară de "Soros" nu văd publicat nimic, cu toate că există), 4. mi-ar plăcea (dar nu cred că ține de dumneavoastră) să văd apărută o nouă revistă care să aparțină dezbaterilor (proză, poezie, filozofie, critică etc., etc.).

V. Ilustrația grafică? Relativă... Oricum, eu poart și mai bine. Deci, să zicem "bună" (21).

VI. Litera este convenabilă.

Ioana R. Petrea, Ploiești, 28 ianuarie 1994

Ajunsa, precum "badea Cirtan" în Roma, în lumea multumitășă a Bucureștiului, de pe meșuguri născuțene și, vezi Doamne, student în capitală, mi-am zis: "Băiete, acum poș să te informezi cît vrei. Ai ziar și reviste cu diavului și, vorba aia, trebuie să știi cite în lună și în stele".

Pe zi ce trecea, în capul meu s-a creat un amalgam de informații și știri, încît eram bun de redactor la "Radio Chișinău". Buzunarul se galea pe "Oră" consumată, "Evenimentele" rămînînd aceleși, iar "Croniclele" erau mai ceva decît în vremea cronizarilor și, ce să mai spun, în capul meu era un "Zig-Zag" de informații și știri. Cheltuinîd (risipind) o "grămada" de bani, răscolind "Jurnalul" în care erau notate cu strictețe cheltuielile zilnice, am ajuns la concluzia că am rămas fără bani și, pe deasupra, dăziformat. Mă hotărîș să nu mai arunc banii pe fereaștră și să renunț la informarea zilnică (citește dezinformare).

Întro bună zi așrec un ziar: "22". Mă întreb: "Ce mai vor și Agția?" Cumpăr, totuși, ziarul, renunț la o oră de curs și încep să citeș pagina cu pagina. Deodată se face lumină! Intamencul dispare și încep să pricep de ce Guvernul face ce vrea, de ce americanii nu dau clauza, cum cultura devine pseudo-cultură și așa mai departe. Rămîn surprins. Observ că și comentariile politice și economice sint făcute cu strictețe și realism, editorialul e strășnic, croniclele de carte și film sint făcute în cunoștință de cauză și, ce mai încoale și încoace, totul e la locul lui. Rafinament, erudiție, bun gust.

Nu voiesc ca să te laud, măi, "22", dar acum, cînd societatea noastră e în derivă și nu mai are puterea de redresare, tu înceai să-i dai o față reală, și omului (cititorului) o informație corectă asupra lumii care îl înconjoară.

De aceea te citeș, "22"! Ești tare și realist. Mi-ar plăcea să gășesc în paginile tale o cronică a vieții studentești (poate te și ajut) și, dacă e posibil, o istorie adeverată a perioadei Regelui Mihai I.

În rest, toate bune și la locul lor. Îți doresc să trăiești cît Matusalem și să devii mare ca Eminescu.

Cu stimă și mulțumire,

Radu Nistor, Larga de Năsăud

CHESTIONAR '94

I. În revista "22" mă interesează mai ales: 1. editorialul 2. scrisorile de la cititori (Curier) 3. cronica (sau comentariile) politice 4. rubrica "Accente" 5. interviul săptămînii 6. anchetele sociale (Dossier "22") 7. comentariile despre proiectele de legi în curs de votare în Parlament 8. eseu filozofic 9. eseu cultural 10. comentariile sondajelor de opinie 11. actualitatea culturală: a) cronica de carte b) cronica expozițiilor c) cronica de film d) cronica de teatru 12. comentariul despre TVR 13. istoria religiilor

II. Care sint autorii care vă interesează în revista "22"? (Enumerați în ordinea preferințelor.)

III. Enumerați personalități care v-ar interesa să răspundă în "22" la "Interviul săptămînii".

IV. Ce teme noi v-ar interesa să fie abordate în "22": 1. educație 2. sport 3. viața cotidiană din țările occidentale 4. informații culturale asupra săptămînii care urmează (cărți, spectacole, expoziții) 5. numți rubrici dorite de dvs.

V. Cum vi se pare ilustrația grafică a revistei: 1. foarte bună 2. bună 3. prostă

VI. Cum vi se pare tehnoredactarea revistei: 1. litera este prea mică 2. litera este convenabilă

Cititorii ale căror scrisori se vor publica vor primi - bineînțeles, gratuit - prin poștă numărul respectiv din "22" (sau, dacă sint abonată, vor primi un număr în plus). De aceea vă rugăm să scrieți citeș adresele.

ILIE SERBĂNESCU

Nu este vorba doar de prognoze

O echipă de tehnicieni ai Fondului Monetar Internațional cooperează cu cei români la finalizarea proiectelor economice pe anul în curs. Aceasta pentru că proiectele FMI nu sînt deloc concordante cu cele ale oficialităților de la București asupra evoluțiilor economiei românești în 1994. Nu se știe cum au fost obținute, dar cele conținute în Programul Guvernului pe 1994 se bat cap în cap. Nu poate fi avută în vedere o relaxare a activității economice - 1,5% la nivelul produsului intern brut și 1,1% la nivelul producției industriale - cînd tot Programul se axează pe o adevărată cruciadă antiinflaționistă care își propune să reducă la 75% inflația la nivelul bunurilor și serviciilor de consum, de la peste 300% în 1993. Și aceasta prin restringeri drastice a creșterii masei monetare, prin încadrarea strictă a creditului pe calea mării dobînzilor (pentru a putea măcar preveni inflația), prin sporirea severă a fiscalității, prin limitarea deficitului bugetar și blocarea finanțării inflaționiste a acestuia (adică prin emisiuni monetare fără acoperire). Toate acestea nu sînt stimulente ale producției, ba dimpotrivă. Dar stagnarea producției este acceptată ca un rău mai mic decît cel al unei inflații devastatoare. Însăși proiecția unei inflații de numai 75% este deosebit de optimistă, înr, în contextul arătat, prevedea unei creșteri a salariului real de 10-15%: nu poate stîrni decît simțetul binevoințelor și rinjetul celor care identifică în asemenea prognoze accese tehnice a balivernelor de pe vremea lui Ceaușescu, cînd o duceam mereu mai rău, dar cifrele arătau că ne merge tot mai bine.

Realismul proiectelor economice nu este singura problemă apărută în relațiile cu Fondul Monetar Internațional după convenirea Memorandumului și înaintea supunerii acestuia spre aprobare în instanța de decizie a organizației. FMI nu poate să nu aprecieze în fond pozitiv eforturile autorităților de la București în direcția stabilizării macroeconomice printr-o înăsprire concertată a politicii fiscale și monetare, care a marcat o sporire continuă a încasărilor din taxe și impozite și, pe această bază, o restringere semnificativă a deficitului bugetar și care a inclus practic blocarea emisiunilor monetare începînd de la mijlocul lui decembrie trecut.

Efectul vizibil s-a resimțit la nivelul pieței valutare neoficiale, unde cursurile tuturor principalelor valute au scăzut la schimb în lei, în ciuda creșterii în continuare a prețurilor interne și a devalorizării pe mai departe a cursului leului pe piața licitației bancare. Explicația a fost penuria de lei. Prețurile s-au majorat și, la nivel lor palier, a existat o masă monetară mai restrînsă care să pună în mișcare angrenajele economice și financiare. Pentru agenții economici, creditele în lei au devenit suficient de scumpe spre a mai fi contractate doar în scopul transformării sumelor, pe diferite căi, în valută. În plus, a fost interzisă posibilitatea dobînzirii de credite în lei folosind garanții în valută, ceea ce permițea agenților economici deținatori de valută să eludeze preschimbarea acesteia pentru a efectua plățile obligatorii în lei. Pentru particularii individuali, noile dobînzii, ceea mai acoperitoare față de inflație, pe care băncile le oferă la depozite au mai stăvilit ceva din avîntul plasării în valută a ricșilor deținerii în lei, astfel încît sînt mai puțini cei gata să cumpere dolari sau mărci cu orice. Nu întîmplător decalajul între cursurile de pe piețele oficiale și paralele s-a redus treptat. Ceea ce a permis să

Perjo

se facă mișcarea decisivă spre o unificare a cursurilor leului. Un curs unic al monedei naționale este o premisă indispensabilă a adevărului și ordinii în economie, a promovării eficienței și competitivității și, nu în ultimul rînd, a eliminării gravelor disfuncționalități legate de existența unor cursuri paralele, de la subvenționarea camuflată la corupție. De aceea, un curs unic, odată realizat, trebuie menținut

nut în viața politică și tehnic, ceea ce înseamnă de fapt liberalizarea acestuia spre a se stabili în funcție de cerere și ofertă pe o piață integrată, astfel încît să nu se producă din nou compartimentarea actuală cu o piață oficială, administrată politic, și cu piețe paralele, comandate de cerere și ofertă dar influențate, spre răul leului, tocmai de intruziunile politice de pe cea oficială.

Alți guvernânți de la București, cît și oficialitățile FMI știu însă bine că, după ani de laxitate, constringerile puse acum dintr-o dată în mod serios în plan fiscal, bugetar, monetar, al creditului și cursului valutar nu pot dura prea mult, riscîndu-se explozii sociale. Indexările măcar parțiale ale salariilor la creșterea prețurilor sînt cerute de sindicate ca o condiție a evitării unor convulsii sociale. Și în absența unor emisiuni monetare, chiar dacă fără acoperire, nu se știe cum se va putea ieși din presiunea acordării indexărilor. A lăsa totul în seama întreprinderilor ar însemna pentru acestea să aleagă între salarii mai mici și salarii mai puțini. Această opțiune este normală într-o economie de piață. Dar decumdată situația nu este normală în România. Oricum, asanarea dintr-o dată a economiei nu este posibilă. Ea doar trebuie să înceapă în mod real. Pentru că încă n-a început! Dar o nouă "pasare" a soluției finale prin inflație (adică prin mecanismul emisiunii monetare fără acoperire/indefexare de salarii/noi creșteri de prețuri) pare inevitabilă și deci greu de a nu fi acceptată, inclusiv de către FMI, în anumite limite considerate nedestabilizatoare. În absolut aceiași termeni se pune și problema subvențiilor camuflate. O economie obligată să funcționeze cu acestea într-o proporție covârșitoare riscă să colapseze la o eventuală oprire a lor bruscă și integrală. În cazul subvențiilor camuflate, esențială este o transparentizare urgentă a acestora, ca prealabil al unei retrageri ulterioare, care nu poate fi realizată însă decît treptat. Toate acestea au devenit pentru FMI obiect de preocupare, cu atît mai mult în măsura în care sprijinul parlamentar pe care l-a recîmșat părții române pentru aprobarea Memorandumului - cerere legată nu doar de experiența promisiunilor nedeplinite, dar și de perspectiva durerilor economice și sociale implicate - s-a pierdut practic. Căci, în timp ce Opoziția n-a votat pentru Memorandum în ideea de a nu da un cec în alb guvernului Văcăroiu, Stînga, care a votat, pare să se fi deconșulat politic pe parcurs.

RALUCA STROE-BRUMARIU

Va pierde Puterea monopolul asupra Televiziunii?

Camera Deputaților a încheiat săptămîna trecută (după aproape trei luni de discuții în Comisia de cultură și în plen) dezbaterile proiectului de lege privind funcționarea și organizarea Societății Române de Radiodifuziune și a Societății Române de Televiziune.

Proiectul legii, în forma adoptată de Senat, în vara anului trecut, a fost vehement criticat de reprezentanții Opoziției, care au sperat ca în Camera Deputaților, mai puțin conservatoare decît Senatul, amendamentele Opoziției să îmbunătățească legea. Speranțele au fost însă repede spulberate. PDSR prezintă un pachet de amendamente - unele inaplicabile, într-o țară precum România, unde societatea civilă nu este încă structurată, altele periculoase prin posibilitatea pe care o deschid către politicizarea celor două instituții. Despre aceste amendamente am mai scris și nu vom reveni. Multe dintre ele au fost respinse în Comisia de cultură, arte și mass-media a Camerei, condusă de Gabriel Tepelea, și reținute de PDSR în plen, puțin sau chiar deloc modificate, cele mai importante vînzînd, firește, controlul celor două societăți. Încercările d-lui Marțian Dan, liderul grupului parlamentar PDSR din Cameră, de a impune amendamente prin care Televiziunea și Radioul erau sensus de sub controlul Legislativului au fost respinse de Comisie. În final, grupul parlamentar PDSR a acceptat soluția Comisiei, președinții și membrii Consiliilor de administrație ale celor două societăți urmînd să fie desemnați de Parlament, la propunerea grupurilor parlamentare. Comisiile de cultură vor decide asupra candidaturilor propuși, în ședință comună și cu votul a două treimi din membrii lor, evitîndu-se astfel impunerea candidaturilor de către coaliția majoritară. Consiliile de administrație vor fi compuse din 13 membri, 8 numiți de Parlament, 2 de guvern (probabil o concesie făcută PDSR), 2 de realizatori de programe și 1 de grupurile parlamentare ale minorităților naționale. Președintele consiliului de administrație va fi ales dintre membrii acestuia, el cumînd și funcția de director general. Acesta ar fi și punctul cîștigat de Opoziție. Au fost însă și bătălii pierdute inexplicabil de ușor. Bunăoară, la propunerea lui Marțian Dan, deputații au eliminat un articol care prevedea ca președinții și membrii consiliilor de administrație să nu poată face parte din partide sau formațiuni politice, după depunerea jurămîntului în fața Parlamentului. Ulterior, coaliția ma-

ioritară a mai respins propunerea unui deputat liberal ca membrii consiliilor de administrație să nu fie și membri ai Guvernului sau ai Parlamentului. În schimb, a fost adoptat un alt articol ce interzice dreptul salariatilor TVR de a fi membri de partid, deși unii dintre acești salariati vor face parte și din consiliile de administrație.

PDSR și-a mai impus punctul de vedere și în privința celor două programe ale Televiziunii care nu vor putea fi închiriate sau privatizate. Afectat de această prevedere va fi mai ales postul de televiziune SOTI, care, de la data apariției legii, va fi nevoit să renunțe la emisia pe program 2, rîmînînd să emită doar pe frecvența obținută de la CNA, în partaj cu un alt post și avînd o arie de emisie restrînsă.

Discuții îndelungate a stîrnit și articolul referitor la cele două societăți, Marțian Dan reținînd în plen un amendament respins de Comisie, prin care se propunea ca bunurile preluate de la RTVR de servicii publice înlocuite prin această lege să fie trecute în administrarea noilor societăți, și nu în proprietatea lor. Avînd în vedere statutul neclar al unor terenuri și clădiri care aparțin acum RTVR și poziția deputaților Opoziției a fost sarcum ambiguă. Gabriel Tepelea (PNTCD), președintele Comisiei de cultură, a pledat pentru ca bunurile RTVR să treacă în patrimoniul celor două societăți, problema proprietății acestora nefînd de competența Parlamentului. Totuși s-a preferat propunerea PDSR, pe motiv că nu există nici un fel de garanții că bunurile respective, odată trecute în patrimoniul celor două societăți, nu vor fi închiriate sau vindute de conducerea instituțiilor.

În finalul legii, Comisia a susținut adoptarea unui articol care să întărească controlul parlamentar asupra Televiziunii și Radioului. Astfel, comisiile de specialitate, se spune în articol, au dreptul de control permanent asupra activității instituțiilor, ba mai mult, ele pot să solicite și anchete asupra neregulilor din cadrul celor două instituții.

După aproape un an de la intrarea sa în dezbateri, proiectul de lege ce va reglementa funcționarea Televiziunii și a Radioului a ajuns în faza de mediere. Diferențele dintre formula Camerei și cea a Senatului nefînd spectaculoase, se poate bănui că, după amînări succesive, proiectul va fi în sfîrșit adoptat. Ne-ar fi greu să susținem însă că legea va reuși să pună capăt monopolului Puterii asupra celui mai important mijloc de informare: Televiziunea.

pe scurt

MARȚI 8 MARTIE

● **Destituirea șefului contraspionajului**
General mr. Gheorghe Diaconescu, șeful diviziei de contraspionaj a SRI, a fost destituit. Deși SRI nu a motivat nicidecum destituirea generalului Diaconescu, presa a pus în legătură această decizie cu zvonurile privind apartenența generalului M. Pancea la serviciile de spionaj franceze.

● **PDSR justifică remanierea**
Președintele PDSR, Oliviu Gherman, a declarat că remanierea guvernamentală s-a efectuat duminică din "rațiuni biblice", întrucît duminică este ziua în care lumina s-a despărțit de întuneric. Vicepreședintele Ion Solcanu a spinat că formula unei noi coaliții guvernamentale, alcătuită cu participarea CDR și a PD (PSN), nu este posibilă într-o perspectivă imediată.

● **Corneliu Coposu reabilitat după 40 de ani**
Procurorul general Vasile Manea Drăgulin a declarat recurs în anulare împotriva sentinței penale a Tribunalului Militar București prin care au fost condamnați Corneliu Coposu, Hoga Constantin și Domokos Ioan pentru crime de uclire împotriva ordinii sociale și activitate intensă contra clasei muncitoare. Motivația recursului se bazează pe faptul că hotărârile pronunțate sînt nelegale și neînțelese.

● **PL '93: "Remanierea e neconstituțională"**
"Remanierea s-a produs pentru că o persoană crede că în România totul se rezolvă prin decret prezidențial", consideră președintele executiv al PL '93, Horia Roșu. Alexandru Popovici a avertizat asupra instaurării unui "unui regim autoritar prezidat de Cotroceni".

● **Ion Solcanu a fost ales vicepreședinte al Senatului**
Senatorul PDSR Ion Solcanu a fost ales în funcția de vicepreședinte al Senatului, după al patrulea tur de scrutin.

● **Scandal la Senat**
În plenul Senatului, Adrian Păunescu, vicepreședinte al PSM, a afirmat că deține documente din care ar reieși că dl. Corneliu Coposu, președintele PNȚCD, a colaborat cu Securitatea. Senatorul PNȚCD au replicat că Adrian Păunescu nu face diferență între notele informative ale securiților și informările pe care deținătorii politici erau obligați să le facă.

MIERCURI 9 MARTIE

● **Parlamentul validează ambascadorii**
Comisia pentru politică externă a Parlamentului i-a validat pe cei trei candidați la posturile de ambascadori: Caius Treșian Dragomir (Franța), Mihai Croitoru (Norvegia) și Mihai Drăgănescu (Belgia).

● **Opoziția caută o strategie comună**
Liderii partidelor din CDR și ai PD au avut o nouă rundă de discuții privind strategia comună de urmat în Parlament. Într-o declarație comună se arată că remanierea guvernamentală s-a făcut prin ignoranța Parlamentului, chiar în perioada dialogului dintre partidele de opoziție și PDSR. Remanierea e considerată ca o dovadă că partidul de guvernământ nu este conștient de răspunderea pe care o poartă, cedînd șantajului forțelor extremiste de care s-a înconjurat.

● **Negociile patronat-sindicate sînt blocate**
Confederațiile sindicale Cartel ALFA, CNSLE-Frîgia și BNS solicită intervenția premierului N. Văcăroiu în negocierea contractului colectiv de muncă la nivel național cu Consiliul Național al Patronatului. Pînă acum nu s-a reușit finalizarea contractului, deoarece patronatul și-a schimbat atitudinea în repetate rânduri.

● **Premierul Văcăroiu în vizită de lucru**
Primul-ministru Nicolae Văcăroiu, însoțit de patru miniștri, a vizitat obiective industriale din județele Brașov și Covasna. Au avut loc întîlniri cu șefii din administrația locală, instituții bancare, regi autonome și societăți comerciale industriale și agricole etc.

● **Procurorul șef al Moldovei intervine pentru Iașcu**
Procurorul șef al Republicii Moldova, Dumitru Postovan, a transmis șefului Executivului din Grigoriopol, unde este închis Ișe Ilașcu, un demers oficial în care se arată responsabilitățile ce derivă din noua calitate de deputat a patrioților români.

● **Atmosfera incinsă la Senat**
La Senat, UDMR a fost ținta unor atacuri din partea susținătorilor arcului guvernamental. Cu puțin timp în urmă, senatorul Csapp József a propus următorul amendament: în zonele unde minoritatea reprezintă 10% din populație, polițistii și cei din administrația locală trebuie să cunoască limba minorității, iar undă procentul trece peste 50%, aceștia să fie obligați să știe limba respectivei comunități.

JOI 10 MARTIE

● **S-a încheiat dezbaterile Legii Radioteleviziunii**
Camera Deputaților a terminat dezbaterile proiectului de lege privind organizarea și funcționarea

Societăților Române de Televiziune și Radiodifuziune. (vezi p. 3)

● **PAC nu renunță la negocieri**

Conducerea PAC și-a exprimat îngrijorarea în legătură cu criza dialogului dintre PDSR și CDR, generată de nesocotirea în continuare a moralei politice. PAC este dispus să continue negocierile cu partidul de guvernământ, apreciind că formarea unei majorități parlamentare PDSR plus Opoziție și alcătuirea unui guvern susținut de această majoritate reprezintă singurele soluții acceptabile.

● **Generalul Spiroiu în verificarea Curții de Conturi**
 Parchetul general de pe lângă Curtea Supremă de Justiție a trimis spre verificare Curții de Conturi sesizarea primită de la Comisia parlamentară de anchetă privind actele de corupție, formulată împotriva fostului ministru al Apărării. Sesizarea Parlamentului este însoțită de cele trei articole publicate în "România Mare", referitoare la prejudicierea statului român cu suma de 3,4 milioane dolari.

● **Întîlnire Guvern-SNCFR**
Reprezentanții ai Executivului și conducerea SNCFR s-au întîlnit într-o rundă de negocieri asupra conflictului dintre aceste instituții. Prin neacordarea subvențiilor promise, Guvernul are o datorie către SNCFR de 256 miliarde lei. Paul Teodorescu, consilier al primului-ministru în probleme de transporturi, a arătat că în urma discuțiilor "s-a avansat pe linia asigurării de fonduri de la bugetul de stat pentru anul în curs".

● **Legea Poliției adoptată în Senat**
Dezbatările pe marginea proiectului de lege privind organizarea și funcționarea Poliției Române s-au finalizat prin adoptarea, cu majoritate de voturi, a proiectului. Deoarece textul adoptat de Senat diferă de cel de la Camera Deputaților, este necesară constituirea unei comisii de mediere pentru punerea de acord.

● **Dialogul PDSR-PD s-a așezat**
Runda de negocieri dintre PDSR și PD a fost aminată la solicitarea lui Ion Solcanu. Adrian Severin - PD - a declarat că nu li este cunoscut motivul, dar nu interpretează amînarea ca un semn negativ. Convorbirile partidului de guvernământ cu PD vor fi reluate.

Corneliu Coposu, arestat în 1947 sub acuzația de "crime de uclire împotriva ordinii sociale și activitate intensă contra clasei muncitoare". A executat 17 ani de temniță grea. Este astăzi liderul PNȚCD și ținta atacurilor furibunde ale lui Adrian Păunescu, fost poet de curte al lui Nicolae Ceaușescu, actualmente senator, vicepreședinte al Partidului Socialist al Muncii.

VINERI 11 MARTIE

● **Lucrările Delegației permanente a PNL**
Principalul subiect al Delegației permanente a PNL l-a constituit mandatarea Biroului permanent central de a purta negocieri în vederea revenirii PNL în Convenție. Se va finaliza protocolul de alianță cu PAC, PNL-CD și grupul unionist din PL '93 și se va publica programul alternativ pentru ieșirea din criză.

● **Noi facilități pentru investitorii străini**
Guvernul a aprobat proiectul de lege privind acordarea unor noi facilități pentru atragerea de investitori străini și capital în domeniul industriei. Astfel, vor beneficia de unele scuturi de taxe societățile comerciale la care participarea de capital străin e de minimum 50 milioane dolari și care realizează producție finită cu componente românești în proporție de 60%, exportînd minimum 50%.

● **PRM anunță o coaliție**
C.V. Tudor a anunțat că, în viitorul apropiat, PRM va semna un protocol cu PSM, PUNR și PDAR pentru colaborare și alianță politică. Scopul acestei alianțe îl constituie sprijinirea reciprocă pe plan parlamentar și pregătirea unei participări pe liste comune la alegerile anticipate. Coaliția se va numi

Partida Națională.

● **Președintele Hiescu în China**
Președintele României, Ion Hiescu, se află într-o vizită neoficială de două zile în sudul Chinei, în "zonele economice speciale", unde s-a creat o serie de facilități politico-economice pentru atragerea investitorilor străini.

● **Remanierea vor continua**
Oliviu Gherman, președintele PDSR, a declarat, într-o emisiune difuzată de SOTI, că va continua seria remanierilor, vînd chiar ministere economice. Președintele PDSR a evitat să răspundă la întrebările referitoare la o posibilă coaliție cu CDR și PD.

SÎMBĂȚĂ 12 MARTIE

● **PD anunță continuarea negocierilor**
"Asistăm la o demagogie dintre cele mai agresive din partea forțelor de extremă stînga", a apreciat Petre Roman în cadrul ședinței ordinare a Colegiului director al PD (PSN). Deși recenta remaniere este privită ca un "gest absolut neelegant", PD "nu va renunța la încercarea de a menține dialogul".

● **Primarii PNȚCD acuză Guvernul**
A avut loc Conferința națională a primarilor și consilierilor PNȚCD. (vezi p. 6)

LUNI 14 MARTIE

● **60.000 lei - salariul minim brut pe economie**
Guvernul a emis o hotărîre cu privire la nivelul salariului de bază minim brut pe țară. Potrivit acestei hotărîri, începînd cu 15 martie 1994, salariul de bază minim brut național indexat se stabilește la 60.000 lei lunar pentru un program complet de 170 ore în medie pe lună.

● **CDR nu va mai negocia cu PDSR**
Senatorul PNȚCD Radu Vasile a declarat că "orică înțelegere a CDR cu partidul de guvernământ este exclusă pentru perioada următoare". Această atitudine este motivată de lipsa oricărui reacții a PDSR la așa-zisele "dezvăluiri" despre președintele Corneliu Coposu făcute de senatorul PSM Adrian Păunescu, la care se adaugă nemulțumirea înlocuirii din funcție a fostului ministru al Apărării, Nicolae Spiroiu.

● **Conferință de presă a premierului**
Scopul întîlnirii premierului cu presa l-a constituit o schiță de bilanț la un an și jumătate de la investitură și obiectivele pe care administrația și le propune pentru acest an. Comparativ cu anul 1992, anul trecut PIB a crescut cu 1%, producția industrială cu 2,7%, producția agricolă cu 12,4%, productivitatea muncii cu 3,6%, exportul cu 4%. Dincolo de toate acestea, nivelul de trai s-a deteriorat continuu.

● **Întîlnire Guvern-sindicate**
La Palatul Victoria s-a desfășurat o primă rundă de dialog Guvern-patronat-sindicate asupra modificării legislației muncii și protecției sociale. Cele trei părți au propus formarea unei comisii de specialitate. Secretarul general al BNS, Marian Miclic, consideră că aceste negocieri sînt, de fapt, o divorsiune, deoarece prioritară este încheierea contractului colectiv de muncă la nivel național pe 1994-1995.

● **Consilier al președintelui Clinton în România**
Ambasadorul Richard Schifter, director pentru Europa Centrală și de Est în cadrul Consiliului Național de Securitate, s-a întîlnit cu liderii ai Opoziției (Corneliu Coposu, Petre Roman), cu președintele Hiescu și cu reprezentanți guvernamentali. Obiectivul întîlnirii: inițiativa de restructurare a majorității parlamentare capabile să aducă un gir în fața organismelor internaționale.

Pagină realizată de
RALUCA STROIE-BRUMARIU
și **MARIAN CHIARIAC**

Rezultate IRSOP

- la sondajul efectuat între 27 februarie și 3 martie -
- 62% pentru formarea unui nou guvern
- 35% pentru păstrarea actualii formale
- 65% pentru un guvern de tehnicieni, fără culoare politică
- 45% pentru un guvern politic
- 60% ar prefera ca negocierile pentru o nouă formulă guvernamentală să fie între PDSR-Opoziție.
- 40% ar prefera negocieri PDSR-actualii aliați.
- 60% cred că drumul pe care se îndreaptă România nu are o direcție clară
- 16% cred că România se îndreaptă spre capitalism
- 13% cred că România se îndreaptă spre refacerea comunismului
- 11% cred că România se îndreaptă spre "socialismul occidental".

HORATIU PEPINE

Praguri psihologice

După ultima întâlnire a țărăniștilor cu delegația partidului de guvernământ, dl. Diaceonescu declara că mai rămâne de trecut un mare prag psihologic. Iată prin urmare cum principiile se erodează și devin simplă psihologie. Dar nu mă grăbesc să deplîng această situație, după cum nu e vorba nici de a comenta cu entuziasm acomodările și oportunitățile. De fapt, pragul psihologic care ar mai trebui trecut pînă la o colaborare mai strînsă cu partidul de guvernământ e sentimentul unui abandon și, în definitiv, al unei alienări. Un segment al societății românești care s-a dovedit a fi relativ restrîns a descoperit treptat și cu dificultate că valorile sale sînt excentrice și că nu pot fi asociate integral cu puterea politică. Comentariile panice sau doar îngrijorate, avertismentul unui pericol potențial al anulării politice după chipul partidului liberal al lui Radu Câmpeanu sînt, la rîndul lor, mai mult reflexe psihologice decît rezultatul unei analize lucide.

Din punct de vedere strict politic, cred că asistăm la un proces de reorganizare a sistemului partidelor românești. Structurat inițial pe opoziția comunistă-anticomunistă, sistemul tinde să descopere criterii noi de organizare. Dreapta și stînga de la noi s-au definit de la bun început pe baza criteriului Punctului 8 al Proclamației de la Timișoara. Dreapta, prin urmare, se definea pe sine pe baza unui criteriu de excludere a stîngii, situație contradictorie prin raportare la regulile sistemului politic pluripartit. Mai mult de atît, PUNR, plasat natural în stînga, implica prin propriul program anularea unui segment al dreptei. Trecearea PD (FSN) în Opoziție a slăbit omogenita-

tea dreptei și a făcut-o mai permisivă. Punctul 8 pare să-și fi încheiat cariera politică, iar criteriile de excludere tind să fie înlocuite cu cele de competiție. (PUNR pare deocamdată cel mai retardat și mai puțin adaptat la noile evoluții politice.)

Se pare însă că stînga, la rîndul ei, percepe aceste transformări ca pe o traumă. Președintele Iliescu a dezvăluit PDSR-ului oportunitatea despărțirii de național-comuniști. Un scepticism, care a devenit aproape reflex, ne îndeamnă să privim gestul cu mare prudență. Duplicitatea liderului de la Cotroceni a fost mereu condiția supraviețuirii sale politice (partizanii săi ar numi-o abilitate politică și flexibilitate necesară). Reacțiile extreme stîngi au dobîndit însă aspectul unei zvircoliri dureroase. Spaima, motivată sau nu, a marginalizării politice o îndeamnă la gesturi disperate, care ne

aduc aminte de atmosfera politică a primelor luni ale anului 1990. Adrian Păunescu rein acum în cont propriu campania denigratoare purtată împotriva liderului țărănist Corneliu Coposu de Frontul Salvării Naționale. Iată cum, pe de o parte, segmente ale Puterii îl copiează pe dl. Coposu cu gesturi de amabilitate, iar pe de altă parte, extrema stîngă, aliată naturală a puterii politice, cînde prădă unei crize de gelozie. E limpede că PSM și PRM, din neputința de a-și cruși un proiect politic pe cont propriu, sînt în clipa de față principalii obstacoli în evoluția firească a sistemului politic românesc.

Mai rămîne însă ceva de spus despre Punctul 8. Dacă expresia sa legislativă nu s-a putut realiza și a devenit caducă, dimensiunea sa morală, și cu neputință de prins într-un articol de lege, rămîne o exigență necesară. Ignorarea ei permanentă de adulterii lui Ceaușescu întretine sentimentul unei justiții mereu ultragiutate și provoacă reveria unei violențe purificatoare. Am asistat în ședința plenară a Senatului la un memorabil schimb de replici între stînga și dreapta, replici de o violență care

poate prea bine fi pusă doar pe seama temperamentelor. Explicația aceasta ar fi însă mai mult un eufemism. Stînga extremă și-a transformat insolența în armă politică și reaprinde conflicte care pareau deja metabolizate. Adrian Păunescu, care a redobîndit prin toleranța complice a noii puteri politice condiția onorabilității, insistă să demonstreze că președintele PNȚCD este un delator, propunînd fără ezitare moralitatea drept criteriu de valorizare politică.

Iată, prin urmare, noi praguri psihologice care, deși au încetat prin jocul oportunităților să se înalte la rang de principii, tulbură prea mult evoluția firească a vieții politice. Depășirea impasului stă însă în puterea liderului de la Cotroceni. Dizolvarea antagonismelor devine posibilă prin abandonarea totală a extremei stîngi.

Perje

Fiecare zi pentru Sarajevo ⑪

ERICH RATHFELDER, "Die Tageszeitung", Germania

Un oraș împărțit

Erau cîteva sute, în ziua de 1 martie 1994, lingă podul "fraternității și unității". Acolo, pe linia de demarcație cu partea de oraș ocupată de naționaliștii sîrbi, trupele ONU, avîndu-l în frunte pe generalul britanic Michael Rose, au vrut să facă un pas simbolic către "normalizare" și să deschidă circulația pe pod măcar pentru vehiculele ONU și pentru membrii organizațiilor umanitare internaționale. Partea adversă nu era însă deloc dispusă să coopereze. Orela au trecut și speranțele celor prezenți s-au risipit treptat. O bătrînă, a cărei casă se află de cealaltă parte, încă mai refuza să se recunoască învinsă. Dar atunci cînd trupele ONU au primit ordin să se retragă a cedat. "Cu ce drept m-au gonit din casa mea?"

În ciuda încetării focului, o linie de frontieră foarte "fierbinte" trece încă prin Sarajevo. Noaptea, cei care locuiesc în preajma acestui faimos pod al "fraternității și unității" se tem de tirurile mitralielor și ale obuzelor sîrbești, care se succed în ciuda ultimatum-ului NATO. Proiectilele sînt, evident, rachete anti-tanc sau alte arme portabile care au fost disimulate în momentul retragerii armelor grele din zona de 20 kilometri. Dar ceea ce-i îngrijorează acum pe locuitorii din Sarajevo mai mult decît aceste tiruri sporadice este ideea că această frontieră ar putea să se consolideze pînă la a deveni un fel de "Zid", asemenea zidului din Berlin.

Declarațiile soseite din spate "partea adversă" nu au nimic încurajător. Unul dintre "comandanții" sîrbi, al cărui nume de război este "Mica", a afirmat că Sarajevo va rămîne un oraș divizat și că linia de demarcație va deveni o frontieră. El se arăta

extrem de mulțumit că trupele rusești din cadrul ONU intraseră în partea lui de oraș: "trupele rusești ne vor apăra de Iztbegovic". În martie 1992, înainte de izbucnirea războiului, Radovan Karadzic arătase deja că împărțirea orașului este un obiectiv de război pentru naționaliștii sîrbi. În acel moment, el ceruse deja divizarea orașului în trei părți: sîrbă, croată și musulmană. El a refuzat întotdeauna categoric orice idee de toleranță și de coabitare pașnică între diversele culturi din Sarajevo.

"Nu vom accepta niciodată împărțirea orașului", au replicat locuitorii părții asediata din Sarajevo. Viceprimarul Anto Zelic acuză politica ONU: după el, trupele ONU, și mai ales trupele rusești aflate la Grbavica, nu mai sînt împărțite și au început să-și susțină pe agresori. Un membru al președinției bosniace, Ejub Ganić, se întreabă care sînt raționile exacte ale instalării trupelor rusești în cealaltă parte a orașului. "Argumentul servit împotriva utilizării trupelor turcești din cadrul ONU a fost lipsa lor de obiectivitate, dar el nu mai funcționează în cazul rușilor." Ideea că ar fi posibil ca mafie puteri să fi delimitat "pe deasupra capetelor noastre" sferele de influență - pentru Occident: Croația și restul Bosniei; pentru Rusia: Serbia și teritoriile bosniace și croate ocupate de sîrbi - îi îngrijorează pe mulți oameni politici și rezidenți din Sarajevo.

La cartierul general al trupelor ONU staționate în oraș, asemenea temeri nu sînt luate în seamă. "Drumul către pace e lung și semănat cu capcane, dar am obținut măcar că orașul să nu mai fie ținta tirurilor de artilerie", remarcă pe un ton grav Bill

Alkman, purtătorul de cuvînt al FORPRONU. El adaugă că FORPRONU nu conștie să accepte divizarea orașului, dar precizează că se prevede plasarea orașului sub protecția ONU. El conchide că, orice ar fi, deciziile politice nu sînt luate de ONU în Sarajevo, ci de Consiliul de Securitate și de secretarul general la New York, această sferă depășind cu mult competența ONU pe plan local.

Plouia a alungat din nou zilele frumoase de primăvară la puțină vreme după expirarea ultimatumului NATO. Alimentarea cu apă și electricitate nu a fost încă restabilită. Locuitorii etau în continuare la cozi în fața centrelor de distribuție a ajutoarelor alimentare. Totuși, în limitele posibilităților, "lucrurile încep să miște", cu să folosim expresia artiștilor din grupul "Trio". Atunci cînd, pe un sfîș satiric intitulat "The Wall", ei nu tăiat numele Berlinului și l-au înlocuit cu Sarajevo, au făcut-o în cu totul alt spirit. "Pe vremea aceea am fi dorit să avem un zid uriaș în jurul orașului, care să ne apere de abuzele și ideile celor care ne asediază." Ei nu se gîndiseră nici o clipă la o împărțire de durată a orașului.

Dar nu s-a ajuns încă acolo: Ca orașul să-și revină viața normală, ar trebui ca împrejurimile, cele 10 districte care alcătuiesc Sarajevo, să fie reunite "pentru o vreme sub protecția ONU", sugerează viceprimarul Zelic - care este, de altfel, un croat bosniac -, în pofida tuturor rezervelor manifestate de organizația mondială. El remarcă pe bună dreptate că industria se află în afara orașului propriu-zis, iar ea reprezintă centrul tuturor serviciilor.

Podul "fraternității și unității" și-o regăsit liniștea. Nimeni nu se mai poate apropia de el, fiindcă trăgătorii de elită sînt și acum la posturi, explică santinelele bosniace. Soldații ONU se mulțumesc să țină zona sub observație. Cît despre bătrîna care vine "din partea cealaltă", ea încearcă, așa cum face în fiecare seară, să-și vadă casa de odinărară din refugiul pe jumătate distrus.

Traducere de DOMNICA MACRI

1994

16-22 martie 1994

11 5

Două măsuri, nici o măsură

Într-un eseu scris în 1976 și publicat postum în revista "Commentaire" (1994), Raymond Aron analizează raporturile dintre doi mari "S" ai literaturii contemporane - "Soljenițin și Sartre" -, precum și raporturile acestora cu propriile lor principii morale. Textul, tradus în "România literară" nr. 7/1994, descrie la un moment dat una din (cum ar spune Constantin Noica) maladiile spiritului uman căzută pradă ideologizării. Moralistul francez numește această dereglare "sinistrism". "Sinistrismul înseamnă a pune în aplicare regula (dacă putem spune): două greutăți, două măsuri. Prea puțină importanță are ce spune un om de dreapta: cuvintele lui sînt dinainte descalificate". Înutil să mai adăugăm că "sinistrismul" e la fel de malign, indiferent din ce parte (stînga sau dreapta) este practicat, întrucît falsifică, uneori plină la nerecunoaștere, criteriile morale și comportamentul social. Cînd o societate învește și învătăță să cultive "sinistrismul" - așa cum s-a întîmplat la noi cu folos decenii întregi -, este evident că boala tinde să se cronicizeze și să infecteze în continuare judecățile de valoare. Sistemul comunist - ca orice alt sistem totalitar - a supraviețuit atîta amar de vreme propriului faliment tocmai prin această epidemie de "sinistrism" care a împiedicat luciditatea să respire.

Tot ce făceau comuniștii era bine și frumos, dar același lucru venit din partea adversarilor era oribil și dăunător. Chiar dacă respectivii comuniști schimbau brusc "imaginea" unei persoane sau a unei realități, același "sinistrism" îi ajuta, grație unităților de măsură măsluite, să rectifice în favoarea lor semnificația mazășului. Firește că un instrument care viciază atît de persuasiv inteligența umană, flatînd-o și oferindu-i ocazia de a se juca cu judecățile de valoare, însuflețindu-și interesele de partid sau personale, dar pervertind rigoarea și ucigînd morală, n-a fost abandonat deloc în actuala perioadă. Dimpotrivă, confuzia economică, socială și politică favorizează din plin înflorirea practicii "celor două măsuri". Cîteva exemple recente o ilustrează din plin. Iată că senatorul PSM Adrian Păunescu a observat, în sfîrșit, ce se întîmplă în Basarabia. El a rostit un discurs patetic în Parlament, arătînd cum partidele kaghebiiste ale lui Snegur persecută opoziția democratică și unionistă și a denunțat indiferența observatorilor Consiliului Europei, pe care i-a acuzat de "complicitate". Familiarizat din plin cu "sinistrismul", A. Păunescu a observat cum la Chișinău un candidat din opoziție a fost lovit cu capul de pereți, dar a fost la fel de indiferent ca și Consiliul Europei cînd aceste lucruri s-au întîmplat la București, unde diverși adversari politici ai Puterii au fost uciși. A observat antiunionismul lui Snegur, dar a absolut antiunionismul lui Iliescu, deși asemănarea ideologică dintre cei doi președinți români sîrea în ochi de multă vreme.

Pradă acestei campanii fratricide - folosită cu o elocvență cruzimă și la București în timpul mineriadelor -, românii de dincolo de Prut au ajuns să vadă în România un agresor atentînd la pămînturile lor, iar în Rusia și CSI un partener salvator. Răpitorul Basarabiei a devenit un vecin cumsecade, iar patria-mamă o dușmană laeomă. Mai dramatic și mai absurd rezultat al abuzului de "sinistrism" nici că se putea. Consecința acestei măsurători absurde face, de exemplu, ca intelectuali din Basarabia să denunțe kaghebizarea de la Chișinău, dar să fie la București de partea omologilor lui Snegur. Întraj în "rezonanță" cu violosul procedeu, nici măcar parlamentarii Opoziției n-au reacționat corect. Discursul cel mai straniu în această privință i-a aparținut senatorului Emil Tocaci. Furat de ocazia lui Păunescu, senatorul PAC a împins și mai departe lucrurile, trecînd la o răfăială cu "indiferența" Consiliului Europei. Dacă lui A. Păunescu îi convenia să treacă sub tăcere indiferența și complicitatea României, pentru că se numără printre slujitorii fervenți ai Puterii, senatorul PAC n-avea dreptul să pretindă cu atîta vehemență Consiliului Europei ceea ce România însăși nu fusese vreme de patru ani. De ce ar fi fost mai sensibil Consiliul Europei decît România - care s-a grăbit să recunoască prima "independența Republicii Moldova". Și care i-a ajutat pe Snegur să ajungă unde a ajuns. Și care se poartă cu Opoziția în același fel. Un exemplu, de asemenea de ultimă oră, arată că și la București, ca și la Chișinău, virusul "sinistrismului" face ravagii. Astfel s-a ajuns ca, tot în Parlament, în urma unei polemici iscate de practicarea cultului postum al lui Ceaușescu de către publicațiile senatorilor Păunescu și C.V. Tudor, să asistăm în a scenă incredibilă - sub raportul umilirii adevărului și al utilizării dreptei măsuri.

Puterea împotriva primarilor și consilierilor Opoziției

Sîmbătă 12 martie 1994 a avut loc prima conferință națională a primarilor și consilierilor PNTCD prin care a luat ființă Liga primarilor și consilierilor PNTCD, avînd ca obiective principale susținerea reformei administrației locale și apărarea membrilor săi în conflictele cu actuala putere politică.

Intervențiile vorbitorilor au centrat imaginea unui război nedeclarat pe care Puterea îl poartă în plan local împotriva aleșilor Opoziției. Puterea a elaborat o adevărată strategie de anihilare a rolului primarilor și consilierilor Opoziției, prin care se intriază realizarea autonomiei locale, menținînd astfel centralismul decizional și bugetar. Un rol deloc neglijabil în această privință îl are secretarul de stat Octav Cozmincă, șeful Departamentului administrației locale, care tergiversează înaintarea legilor respective la Parlament.

Un alt mijloc folosit de Putere este canalizarea resurselor preferențial către localitățile unde aleșii au fost cîștigați de reprezentanții ei, în dauna celorlalte localități. Primarilor și consilierilor Opoziției le lipsește instrumentul prin care să-și aplice deciziile. În comuna Clinceni, Sectorul Agricol Ilfov, de pildă, banii alocați de la buget pentru 1993 au sosit pe 30 decembrie 1993, primarul avînd la dispoziție doar cîteva ore ca să-i folosească. Bani ce nu au putut fi cheltuiți în acest scurt interval a trebuit să fie înapoiți la bugetul statu-

lui, fără a putea fi folosiți în anul următor. Acesta este pentru Guvern un pretext de a afirma că a alocat localităților respective mai mulți bani decît era necesar, dovadă necheltuirea lor.

Pe de altă parte, Guvernul invocă dificultățile financiare ori de cîte ori are nevoie să-și justifice nerealizările. Cu toate acestea, pentru a împiedica reforma administrației locale, Guvernul a tergiversat folosirea banilor alocați în acest scop prin programul PHARE. Două milioane ECU alocați prin acest program pentru 1992 nu au fost utilizați. Transferați pentru 1993, Guvernul a încercat să și-i însușească, urînd să distribuie cit. cînd și cui vrea. Reprezentantul PHARE s-a împotrivit însă. El a încercat zadarnic timp de o lună și stes de vorbă cu Octav Cozmincă, care spunea mereu că nu are timp să-l primească. Dacă nu ar fi intervenit membrii Opoziției, reprezentantul PHARE ar fi plecat, iar cele două milioane ECU ar fi fost pierdute.

La toate acestea putem adăuga campania de demitere, sub motive false, a primarilor Opoziției (Giurgiu, Dolj, Bala-Mare ș.a.) și sabotarea sistematică a deciziilor primarilor de către prefecti.

Constatănd aceste abuzuri, Liga primarilor și consilierilor PNTCD a lansat un apel adresat Parlamentului și Guvernului, prin care cere adoptarea de urgență a măsurilor necesare reformei administrației locale: adoptarea legilor ce privește administrația publică locală și împutăcîțirea celor existente; restituirea proprietății private intrate în posesia statului; acordarea de credite persoanelor particulare în vederea construirii de locuințe; transformarea regilor autonome de interes local în servicii publice ale primăriilor etc.

OANA ARMEANU

ANDREI CORNEA

Directocrația remaniază guvernul

Societatea directocratică

Recenta remaniere guvernamentală, modul neașteptat și în același timp "pe furie" în care ea a fost efectuată au ocazionat în ultimul timp numeroase speculații. Dincolo însă de explicațiile de primă instanță ale celor intimplate, aș dori să arăt mai jos că evenimentele pot căpăta un sens mai complet și mai temeinic în lumina ipotezei pe care o formulam într-un articol din "22" nr. 7. Susținem acolo că societatea românească - dar și alte societăți post-comuniste - nu se află angajate cu adevărat în direcția edificării unei economii și a unei lumi autentice capitaliste - fie și una în care făcții comunisti să fi devenit prosperi oameni de afaceri, în sensul occidental al cuvintului. După părerea mea, asistăm la instalarea sistematică a unei societăți diferite atât de cea comunistă, cât și de cea capitalistă, pe care am numit-o "directocratică", unde puterea reală este deținută de birocracia marilor întreprinderi de stat, ce este, totodată, patrună în firme private și părtășă la administrarea statului. Esența directocrației stă în constituirea și în stabilizarea unui trinom (ori triunghi) relațional ferm: o veștă asocieră și indistinție între proprietatea publică și un sector important al proprietății particulare și, pe de altă parte, se realizează asigurarea protecției statului prin intermediul cointeresării unor funcționari publici.

Tot în articolul amintit puneam în relief două trăsături fundamentale ale directocrației: 1) ambivalența sau ambiguitatea, legate, desigur, de dubla sa definiție economică: pe de-o parte stă interesul său în sectorul public de unde se obțin resursele, pe de altă, se remarcă importanța pe care ea o acordă sectorului privat de unde se obțin veniturile. 2) Directocrația este urmașa directă a vechii societăți economice "negre", purtătoare a economiei paralele din epoca socialismului planificat, ieșită după decembrie 1989 din ilegalitate și afirmată, între timp, drept clasă dominantă și forță conducătoare în stat. (Iată de ce evenimentele din decembrie 1989 reprezintă cu adevărat o revoluție, și chiar în sens clasic: o clasă - directocrația - dezvoltată în interiorul sistemului comunist pe care îl susținea economic, dar unde ea se află într-o situație de subordonare - a pus mâna pe putere cu ajutorul maselor și a transformat în profiul și structura statului. Că această revoluție a dezavantajat pe alții și chiar, a sfidat adesea simțul dreptății este adevărat, dar faptul în sine al existenței revoluției române nu cred că trebuie contestat.)

Stilul unei remanieri guvernamentale

Așa stind lucrurile, să vedem în ce constă "stilul" politic al directocrației și în ce măsură acesta se poate regăsi, în particular, în împrejurările asociate ultimii remanieri guvernamentale.

Din acest punct de vedere să observăm că remanierea s-a făcut: a) neașteptat; b) pe furie (dinamică); c) nu a mulțumit complet pe aliații PSDR (PUNR, PRM, PSM), dar le-a oferit totuși unele satisfacții (înlocuirea gen. Spiroiu); d) ca și remanierea trecută, și aceasta s-a sustras controlului Parlamentului, deoarece noul ministrii nu au fost audiați de comisiile de specialitate ale Camerelor și nici nu există cel mai mic indiciu că s-ar avea în vedere o astfel de audiere sau confirmare.

Se vede imediat că punctul c) e o consecință a profunde ambivalențe ce caracterizează directocrația. Aceasta este mereu obligată să utilizeze despotivă "reformiști" și "conservatori", deoarece interesele sale fundamentale sînt duble: proprietatea de stat, caracteristică socialismului, dar și proprietatea privată. Or, nu se poate îngădui nici unora, nici cu-

lorialți să încline prea mult balanța în favoarea lor. De aceea, o măsură reformatoare, cum ar fi cea a instalării unor miniștri civili la Apărare și la Interne, trebuie imediat contrabalansată de o acțiune conservatoare: înlocuirea gen. Spiroiu tocmai într-un moment cînd el a fost vehement atacat și insultat în presa PRM este de natură a da oarecare satisfacție conservatorilor și naționaliștilor, al căror acces direct la guvernare tocmai fusese comandat. Stă în natura însăși a directocrației ca ea să guverneze oscilant, exprimîndu-și funciara ambivalență prin balans acrobatic și compensarea propriilor sale acțiuni dintr-un anumit moment prin contra-acțiuni. Ceea ce pentru unii apare ca lipsă de voință politică este, în fapt, un anumit tip, foarte caracteristic, de fermă voință politică, dirijată însă nu înspre suprimarea, ci înspre susținerea ambiguității sale de esență.

În particular, este momentul să-mi exprim scepticismul cu privire la succesul unei coaliții PSDR-Opoziție: scopul actualii guvernări nu este decât acela de a câștiga timp și de a se folosi de celelalte forțe politice în chip alternativ, spre a-și consolida propria poziție. S-ar putea spune că o asemenea politică riscă să îngreuneze extrem de serios procesul legislativ: de majoritate clară și stabilă, un guvern n-ar trebui să aibă capacitatea de fructificare a proiectelor și ideilor sale. Întrebarea este dacă directocrația este mai în profit promovind legi, ori dacă nu cumva, dimpotrivă, o anumită "anemie legislativă" nu-i oferă tocmai "nișa ecologică" și "solul germinativ" predilect.

Lumea ilegală a directocrației

Spre a înțelege acum felul obscur în care s-a produs remanierea - vezi punctele a), b), d) - trebuie să invocăm originea directocrației: ea s-a constituit, spunem, ca o lume ilegală, iar practicile sale esențiale se desfășurau, dacă nu întotdeauna împotriva legii, cel puțin alături de ea. Dar și după ce a luat puterea, directocrația s-a văzut obligată să continue să păstreze o mulțime de aspecte ale activității sale în afara controlului legii, și în general al controlului opiniei publice. Aceasta deoarece numai în acest fel transferul fundamental al resurselor din sectorul public în cea parte a sectorului privat deținută de directocrație se poate înfăptui fără mari riscuri.

Or, dacă miniștrii ar fi fost întit desemnați, apoi, după câteva zile, numiți de președinte și imediat supuși confirmării Camerelor, remanierea ar fi căpătat caracterul unui act de drept, controlabil de legi și proceduri legale și dominat de raporturi obiective între persoane, posturi și capacități. Procedura ar fi creat precedent și ar fi putut fi aplicată, cu modificările de rigoare, și în cazul altor numiri, la alte nivele (de exemplu, în sistemul bancar sau în FPS și FPT), iar cerința unui control public și al lui în discuție a raporturilor și datelor obiective ar fi făcut treptat, cum se spune, "pată de ulei". Dar în acest fel, directocrația ar fi riscat să

se confrunte cu proceduri legale tot mai articulate și mai dezvoltate ce, la un moment dat, ar fi pus în pericol trinoul fundamental pe care se bazează existența și dominația ei.

Relația și raportul

De fapt, esențial în practicile directocrate mi se pare rolul exorbitant deținut de "relații" în detrimentul "raporturilor". "Relațiile" sînt "calde": ele angajează oameni bine individualizați în tranzații de interese. Contează foarte mult cine sînt partenerii, care este familia lor și toate celelalte date personale. "Relațiile" sînt concrete: corespondența lor comercial este trocul, schimbul în natură. "Raporturile", dimpotrivă, sînt "rece" și abstracte: importă numai datele obiective, măsurabile intructiv. Analogia, de data aceasta, este dată de schimburile monetare. "Raporturile" pot fi bine reglementate de proceduri legale, tocmai datorită caracterului lor abstract, general și cuantificabil și funcționează normal la lumina zilei. Dimpotrivă, "relațiile" sînt oculte, disimulate, fiindcă nu pornesc de la elemente obiective, măsurabile cu ajutorul unui etalon general, ci au drept surză aprecieri personale, subiective, complexe personale inanalizabile, interese private sau de familie necuantificabile. Or, să insistăm, trinoul directocratic se constituie tocmai din jocul "relațiilor" și nu din cel al "raporturilor": directorii de întreprinderi, anumiți patroni și anumiți înalți funcționari publici nu sînt neapărat aceleași persoane de obicei, asocieră celor trei poli se face tocmai în baza "relațiilor": familie, rude, prieteni, legături bazate pe interes mutual personalizat ("servește-mă ca să te servesc"). Oamenii respectivi nu conlucrează conform unui etalonuri abstracte și univoce, de exemplu eficiența economică sau politică, ci răspundînd unui complex greu de analizat în termeni cuantificabili: susținerea patronului, serviciu reciproc, afirmarea socială etc.

Capitalismul se bazează pe raporturi

Cele de mai sus conduc la o remarcă ce mi se pare importantă, privitoare la atitudinea directocrației față de lege. Altfel vreme cît reprezintă o clasă subordonată, chiar exploatăată, în statul comunist, desigur că ea tindea să fie ostilă legii. Sistemul "relațiilor" - așa cum i-am descris - se opune, pe de altă parte, și așa-cise-lor "relații principale sau tovarășești", ori diferitelor coduri ale "eticii și echității socialiste" pe care ideologia oficială căuta să le impună. Acum, cînd deține puterea, această ostilitate funciara s-a menținut, deoarece tocmai un bun și bine dezvoltat sistem legislativ îi poate leza interesele. Să-luța este ca sistemul legislativ să nu fie nici bun, în sens de eficace, nici bine dezvoltat. Nu întîmplător Constituția noastră are lacune importante ce permit interpretări contradictorii, proiectele de legi sînt votate cu o extremă dificultate, ce nu poate fi explicată adesea decît printr-o voință de tergiversare și înrăși, nu întîmplător se evită anumite proceduri de control de legitimizare obiectivă, de "transformare a relației în raport" cum este și cea a numirii unor miniștri: Se alunece în acest fel spre o distorsură? Ar fi, poate, o exagerare să se afirme așa ceva. N-ar fi însă deloc o exagerare să se susțină că un sistem legislativ "subdezvoltat" (la care se adaugă o magistratură lipsită în general de conștiința demnității funcției sale) reprezintă o modalitate eficace de a asigura preponderanța "relațiilor" asupra "raporturilor". Sau, de o consolida victoria mai veche a directocrației asupra comunismului, ajutînd-o acum să erite cît mai mult timp despotivă o evoluție capitalistă și un sistem de control parlamentar și juridic eficace și bazat pe reguli explicite. Or, altfel timp cît societatea românească nu va ieși din era "relațiilor" în favoarea "raporturilor", orice pretensiune de a se îndrepta înspre o societate de tip capitalist și occidental va fi clădită pe cea mai desăvîrșită iluzie.

DOINA CORNEA

A fi aici și acum sau a...

- interviu realizat c...

Am fost bătută de Securitate așa cum o bate Ion pe Maria

Spuneți-mi, doamnă Doina Cornea, ce mai face securitatea de la Cluj care se ocupa de dvs. pe vremea lui Ceaușescu?

S-au ocupat mai mulți, dar acela care m-a bătut a murit. Dl. Hertea, căpitanul care a fost avansat în gradul de maior după de-

A murit de moarte bună?
A murit de un infarct sau așa ceva, după ce omorise în accidente de mașină, fiind beat, doi oameni. Tot după Revoluție, dar s-au mușamalizat lucrările, ca de obicei, ca și sub Ceaușescu.

Dar ceilalți securiști de la Cluj? Ce fac ei acum? I-ați mai văzut?

Nu i-am mai văzut. Anchetatorul meu, care a dat în mine cu un baston de cauciuc, când am fost arestată în săptămîni, dl. maior Jurecu, nu știu dacă mai lucrează ca anchetator. El s-a purtat civilizată și cu mine și cu fiul meu. Am fost arestată în 1987, după manifestația de la Brașov, când am pus manifestația de la Brașov, când am pus manifestația de la Brașov, când am pus manifestația de la Brașov... După ce am ieșit din închisoare, ei credeau că eu m-am speriat. Dar textele mele, mai combative au apărut chiar după ce am ieșit. În '88 s'apărut textul cu satelii, cu reforma, pentru Biserica greco-catolică. Am fost invitată la Cracovia, unde nu m-am putut duce, dar am trimis textul. Și atunci am fost chemată într-o zi la anchetă. Dl. maior Jurecu a fost foarte dur. Eu știu sigură că i s-a cerut acest lucru. Mi-a pus cătușele la mine, a scos bastonul de cauciuc și mi-a zis: "Culcă-te. De acum încolo nu mai ești doamnă, ești cetățeană Doina Cornea. Culcă-te pe burtă". Zic: "Dacă vrei să mă botezi, poți să mă botezi și în picioare, eu nu mă culc pe jos". Și atunci a zis: "Stai la fereastră". Fereastră era vopsită, nu se vedea pe stradă. Și a început să mă injurie - de fapt asta a fost ancheta, că nu m-a întrebat nimic în legătură cu textele. El a spus după Revoluție, în toate părțile, că eu am mințit, că el nu s-a atins de mine. Dar eu am martori, m-am dus acasă, eram roșie, și pe urmă mi s-a învințit locul în care am fost lovită. Asta mă deranjează, că nimeni nu-și recunoaște nici o vină. Bun, nu el m-a bătut cel mai tare, m-a bătut acest căpitan Hertea care a murit și sergentul...

Dar pe Hertea l-ați văzut după decembrie '89?
Ultima dată l-am văzut în 21 decembrie, când a dat ordin milițianului să nu ies afară. Eu am fugit, milițianul s-a luat după mine, dar, nu știu de ce, m-a lăsat - vă închipuiți că un bărbat, dacă vrea, te prinde în doi timpi și trei mișcări. Nu m-a ajuns din urmă, și în colțul străzii mă aștepta Hertea: "Du-te înapoi". Zic: "Nu mă duc". Mergem să dau un telefon la Ambasada franceză, pentru că era joi, așa cum aveam înțelegere. Mi s-a spus de la Ambasadă că dacă vreunul ca ei să poată controla și să-mi organizeze protecția, să dau eu telefon în fiecare zi. Nu reușeam să vorbesc, dacă am vorbit de vreo zepte ori într-un an și zepte luni. Or, toate umilințele se petreceau în ziua de joi; când mergeam la telefon. M-au sculat pe stradă, nu se jenui; tras de haine, injurături, împinsă... Și în joi aceea, pe 21 decembrie, pe la ora 11, Hertea mi-a zis: "Du-te înapoi". Eu am răspuns: "Nu mă duc". Și atunci a venit spre mine și i-am zis: "Să nu te atingi de mine, că nu ții coțofan" (înainte mă bătuse răvășit). Am început să strig "Securistul, securistul!" - Hertea s-a lăsat păgubay și am trecut strada. În ziua de 21, în Cluj era ceva în aer, parecă tu

venea să zber, îmi venea să provoc pe toată lumea. Orașul era ca asediat, numai patrula pe stradă, cu soldați tineri. Când treceam pe lângă ei, le spuneam: "Trăiască Banatul!", și ei zimeau. Eu nu am resentimente față de Armată, deși au tras și militari, pentru că știu că au avut ordin. În ziua aceea, băieții aștia erau așa de inocenți, pur și simplu zimeau cuprinși și ei de nu știu ce era în aer. Am trecut pe lângă multe patruli din astea, le spuneam "Trăiască Timșoara!", și ei zimeau.

Cînd erați în fața celor de la Securitate nu vă era frică?

Nu. Știam că nu mă vor omori. Când m-au bătut cumplit, nu-mi mai păsa. Trece un prag, poate că nici nu e normal. Eu puteam să mă aleg cu o singură bătaie, dar m-am sculat totdeauna de jos. Am fost împinsă, lovită cu picioarele, cu pumnii. Eram plină de vinătăi, care s-au făcut negre - o jumătate de an s-a văzut urma. Am fost bătută așa cum o bate Ion pe Maria. Dar de fiecare dată m-am sculat și iar am încercat să ies pe porțită, deci era ceva volt din partea mea, deși știu că pășesc același lucru.

Acasă se întîmpla?

Acasă, în poartă. Voiam să ies să cumpăr pâine. Și spuneam că e dreptul meu, și securistul zicea că n-am nici un drept și urla că mă omorî, și eu ziceam: "Omorî-mă".

În decembrie '89 nu m-a chemat nimeni la București

Pe 21 decembrie v-a fost frică?

Da. Știam că s-a tras și mă gândeam că vor trage și în noi. Plus că n-am acceptat să stau la coada coloanei de manifestați. Stăteam în față, deși toți voiau să mă acopere, iar eu le-am spus: "Nu, că slăteti tineri", dar în adîncul sufletului meu îmi era frică. Pînă la un moment dat, cînd o fetiță de 12 ani, care era lângă mine, m-a prins de mîină și mi-a zis: "Nu vă fie frică, doamnă". Pe urmă s-a tras, dar peste noi, cu trăsoare. Toată lumea era jos, numai eu am rămas în picioare. Am început: "Vai, slăteti răniți", și atunci o mîină m-a luat și m-a trîntit pe jos. Cînd am văzut trăsoarele, am crezut că sînt focuri de artificii - de unde să știu? "Nu, slăt trăsoare". Zic: "Ce e aia? Te omorî?". Cînd că nu-mi mai era frică atunci cînd am aflat că sînt trăsoare.

Pe urmă v-au dat telefon și v-au chemat la București?

Nu m-a chemat nimeni, am plecat singură. Eu voiam să vin la București în 22. Noi, la Cluj, Gheșerăm un sunet (nu știu de FSN, habar n-aveam) care să funcționeze

cam ca o Primărie, care să se ocupe de aprovizionare, gaz, apă, electricitate, să nu se de-vasteze magazine. Președinte era dl. Matei Boilă. Eu n-am vrut să primesc președinția, știind că nu sînt în stare să organizez nimic, și am fost numită președinte de onoare. Sigur că am cooptat pe toată lumea care a venit, și securiști, dar nu-i știam, pe urmă ne-am dat seama: Eu voiam să plec la București după-masă, și generalul Topliceanu mi-a asigurat transportul la aeroport, dar mie nu am ajuns pînă la aeroport că un baraj de militari m-a oprit: "Nu pleacă nici un avion, o ceată". A plecat însă un avion cu Ilie Ceaușescu. Și atunci, Topliceanu mi-a zis: "Mergi la Oradea, că acolo e aeroport și luai avionul de acolo". La Oradea mi s-a spus că nu se poate ateriza la Băneasa. Nu știu, poate că era așa, poate că nu. Cînd m-am întors de la Oradea nu mai era comitetul, era Vișan și FSN-ul. Erau manifestații care îl contestau pe acest Vișan, și eu trebuia să le calmez. Începam în balcon alături de Vișan, și lumea striga: "Trădătorii!". De unde știau, cine i-a învățat, nu știu. Mie îmi spuneau: "Numai în dvs. credem". Ca pe urmă, după două-trei luni, să se întoarcă împotriva mea. Le spuneam: "Lăsați, o să mă duc la București, să vedem ce e, acolo sigur e bine". Eu am crezut că e bine pînă am venit la București. Am ajuns la București în 26 decembrie, escortată de 5 soldați și un locotenent care aveau - așa cred acum - misiunea să mă camufleze. La gară nu dat jos pe toată lumea din vagonul unde eram și mi-au pîcit așa. Spuneau că sînt teroriști și să nu mi se întîmple ceva. Eu am crezut toate astea. Cînd am ajuns la București, în Gara de Nord, locotenentul a dezbrăcat un soldat de manta și de cheiul și mi-a pus-o mie pe cap - eram și eu în patrule. Eu mă agitam să luam un taxi, dar ei m-au bîguit în TAB. Nici azi nu știu în ce hotel m-au cazat, era însă un hotel militar. Cînd treceam prin popotă, mă acopereau cu un fular, ca la femeile arabe. Probabil să nu fiu recunoscută. Într-o dimineață mi-a zis: "Ați auzit cum s-a tras aici, în jur?", zic: "N-am auzit nimic, am dormit". Mi-au mutat patul, că era în fața geamului, "O să vă împușcă", l-au rupt, am scos satetele și am dormit pe jos. Vai, ce circ a fost! Dimineața mi-au spus: "Azi-noapte au umblat pe acoperiș teroriști". Era un acoperiș mult mai jos decît etajul unde eram eu la hotel. Ninsese; mă uit și zic: "Dar unde au umblat, că nu e nici urmă de pas". A spulberat-o vîntul".

Minciuna din c...

M-am dus să-i nu-i cunoașteam: nic pe Ana Blandiana, decît așa, din auzite furată". Dumii... adevărate în l... dus la el și i-am c... Biserica greco-cat... multă încredere în here, n-am știut că toam din tabăra ne am avut încredere t povestește așa: că Mazilu, și la mine manifestați, o să m Televiziune și spun acasă". Or, nu o ad... lui Mazilu, dar mie zilu cu minciuna am că eu și cu Mazilu ne-am dus la Televi... roa să vedem ce e y Cînd am ajuns la mi-a spus: "Am prii... cu, dl. Brucan și M... cu dvs.", și zic: "Eu rușine. Vreau sing... zilu cu Brucan. Îmi vreau cu dumneav... un motiv. De fapt, ne, să mă manipul... "Ascultă, doamnă", ternic. Sigur asta... București era o ma... vțiam) și care trebu... vat Brucan și i-am i... lizarizat nimeni cu... să-mi dea un sfat, s... un sfat, de la mine... dus. Nu sînt un om... că dacă nu fi fost, pînă la capăt. Dop... micul speech în tel... ter: "Aveți informa... adunat populația e... tație anticomunistă... nat, ca să deschidă... găm să spuneți cov... acasă, să nu se înt... prisa îmi venea să e... vărat și murea un c...

Trăiri în adevăr

de Rodica Palade -

Partea d-lui Mazilu

cunosc pe opozanți. Eu pe Mircea Dinescu, nici pe Radu Filipescu, nici pe Mircea Dinescu, nici pe Radu Filipescu. În curtea sa, "Revoluția" nu se spune și lucrurile nu se mizează, cum m-am putut să abrighez decretul cu lică. În el am avut mai mult din cauza Europei Libere a fost securist. Il socotesc sută la sută, de-aia îl am îmbrățișat. Mazilu Brucan a venit la el, la și nu-a spus: "Iarășii sînt destabilizate, mergeți la ei oamenii să se ducă sărăcit. Brucan i-a spus nu. M-a decepționat. Mă speria în carte. Reiese-ne-am luat de mină și ziune. Eu m-am dus acolo. M-am promis căjenilor televiziune, să mă vadă și cei care au preluat potoli voi duce mesajul acasă. Televiziune, o doamnă nit un mesaj, că dl. Mazilu vor să apără odată nu vreau cu ei", imi era ură. Dar au apărut. Mă era jenă să spun "Eu nu aștră", că n-aveam nici Brucan a venit după mine. M-a prins de mină: și m-a strins foarte puvoia să-mi spună: că nu înfestație (de care eu nu în îngrășată. M-a enerit: "Pînă acum nu s-a somine și n-a venit nimeni cum nu mai primesc nici li", m-am smuls și m-am politic, nu sînt diplomat, ar fi trebuit să-l ascult și ce mi-am terminat eu vizor, a venit un raport. Mi s-a spus că teroristi au i portavoce la o manifestare, dar de fapt ei i-au aduful asupra lor. Și va rui ca oamenii să se ducă împli o nenorocire". Nu ved, dar dacă 1% era adeo, îl purtam pe conștiin-

ță toată viața. Și atunci m-am hotărît. Am început așa: "Înainte de a intra în emisie, un ziarist m-a întrebat ce părere am despre dl. Dinescu și atunci n-am știut ce să spun, dar acum știu: nu știu cine e dl. Dinescu, n-am auzit de el". Cred că s-a auzit și la Televiziune vocea lui Brucan: "Știu noi". "Dar cine sîntei voi?", am întrebat. Era ca la partidul comunist. Pe urmă am făcut apelul acela. "Duceți-vă acasă, copii", am și plîns. "Mergeți acasă, că or să tragă teroristi în voi, să așteptăm, uite, aveți acum o putere tranzitorie instituită, au un program, programul pare a fi bun. Și dacă această Putere nu-și va respecta programul, eu voi fi prima care voi intra în Opoziție". Cînd a auzit de Opoziție, Brucan iarăși a mîrîit ceva.

Despartirea de dl. Iliescu și de CFSN

Pe dl. Iliescu l-am mai văzut de atunci, din ianuarie '90?

Eu i-am dat telefon înainte de a ieși din FSN, și i-am spus: "Domnule Iliescu, populația din Cluj e foarte nemulțumită. Oamenii imi spun că li revîntălesc pe făcți securiști în fostele locuri, chiar și fiul meu l-a găsit pe dl. Măg - parcă așa îl cheamă -, securistul întreprinderii, la același birou, pe același scaun. Șeful Securității - arestat, chipurile, în cadrul Armatei - era în primele săptămîni liber". Era o mare nemulțumire în Cluj. Și i-am spus lui Iliescu atunci: "Poate nu știți, dar vă rog să luați niște măsuri, că, uite, făcți securiști se reinstalează în fostele lor locuri. Dacă nu luați nici o măsură, să știți că voi ieși din FSN. Și dacă vă transformăți, așa cum se zvoneste, în partid și veți concura la alegeri, avînd toate mijloacele de a vă face campanie electorală, ies din FSN, pentru că dvs. ați promis la început că sînteți o putere de tranziție, că asigurați alegeri libere și că nu veți concura". Dl. Iliescu s-a infuriat și mi-a spus la telefon: "Cum îți permiți așa ceva?". Așa am ieșit din CFSN.

Distanțarea Puterii de extremiști - un lucru formal

Ce credeți despre distanțarea PSDR de partidele extremiste?

Eu întotdeauna sînt bănuitoare, știți cum este cu supa și cu lămurit; cred că e ceva pur formal, ca să tragă de timp acum. Eu nu mi doresc decît să fie reală această distanțare, și prin asta o schimbare a raporturilor de forțe din Parlament. Poate că în ultimul moment să le vină totuși ideea bună și să-lotără de a face o nouă coaliție guvernamentală. Poate că este vorba și de o presiune externă, pentru că sînt atîtea semnale că nu au ce să caute extremiștii în Guvern. Dar actuala mișcare ar putea fi și numai ceva de suprafată, eu să clișieț timp și să însele buna-credință a Occidentului.

De ce rămîneți atît de neîncrezătoare?

Pentru că, de pildă, am citit destul de atentă în "România liberă" cum a decurs ceva masă rotundă între reprezentanții diferitelor partide. Acolo, dl. Năstase, în care eu nu am nici oca mai mică încredere, cu toată alura lui occidentală și distinsă (și eu atît este mai periculos), li dădea replica d-lui Dinu Patriciu, spunînd cum așa: "Dacă prin privatizare dvs. credeți capitalism, atunci vă înșelați". Adică ei nu vor de fapt să treacă proprietatea în mâna particularilor. Sigur că nu se poate face de azi pe mîine. Dar acest principiu l-a negat. La sfîrșitul său, dl. Iliescu de vreo lună tot pîinge după vechile colective.

Caritasul - efect al celor 45 de ani de comunism

Respingerea PUNR din guvernare are vreo legătură cu prăbușirea Caritas-ului?

Nu cred, pentru că acest Caritas a luat ființă și amplasare tot cu consimțămîntul Guvernului și nu cred că atunci erau tratative între PUNR și Guvern. Era un șantaj cumva reciproc, mai pregnant din partea PUNR, poate, asupra Guvernului - nu vă mai amintim în Parlament. PUNR avea tot interesul să-și mărească popularitatea prin Caritas - cetățeni, să aducem bogăție, deci votători.

Doamnă Cornea, de ce a avut un succes atît de mare Caritas la romîni?

Pentru că ne lipsește un nivel cultural și mai ales moralitate. Toată lumea știe că oțitimi vor pierde. Cum poate atînea și jădăcitor, un lider de partid, un primar, un pre-

lect - toți cei din PUNR au jurat printre primii și nu clișieț -, deci cum se poate să accepte un om ca un biet țaran să-și vîndă casa, vîci și tot ce are ca să den banii la Caritas și să rămînd fără nimic?

Eu nu pot să văd în jocul Caritas decît efectele celor 45 de ani de comunism, care au răsturnat scara valorilor. În mentalitatea oamenilor s-a fixat o credință în latura materială a vieții. Asta ne-a învățat și comunismul, adică să trăim bine, indiferent dacă binele acesta e fondat pe minciuni, pe înșelătorie, pe exploatarea cetățului.

După patru ani, vedeți vreo semn de înănbănoșire a lumii în care trăim?

Nu știu dacă în patru ani noi putem să observăm o schimbare cit de mică. Istoria merge cu pași de urșag, iar viața noastră este un fir de praț. Așa că nu cred că schimbarea e vizibilă într-un timp atît de scurt. Altfel ar arăta istoria dacă noi i-am vedea și cursul. Cu siguranță că transformările acestea se petrec întîi în conștiința oamenilor, și asta nu vezi. Dar faptul că romîni se trezesc - și avem exemplul cu Paștele de acum doi ani, cînd a venit Majestatea Sa - este un semn că oamenii au deosebit adevărul de minciună.

Dacă după Revoluție mii de romîni ar fi fost aici și acum

Știu că ați avut discuții cu Liga Studenților privind proiectul de lege pe care ei vor să-l avansozze privind urgentarea procedurii pentru pedepsirea celor din Decembrie '89. Cum vi s-au părut studenții în discuția asta?

Discuția nu era chiar pe tema aceasta. Studenții m-au rugat doar să înțec să adun niște semnături la Cluj. Discursul meu în

acea întîlnire nu a fost neapărat politic. Eu le-am vorbit de legăturile dintre om și minune care ne înconjoară, adică eu și colălat, eu și natura. Am spus că trebuie să menținem aceste legături într-un fel de idealitate, de curățenie și de autenticitate. Studenții au rămas puțin surprinși. Se așteptau la un discurs politic, și am primit o întrebare: "Dar dumneavoastră unde sînteți?". Mi-a plăcut foarte mult întrebarea. Ea putea fi interpretată și prin faptul că nu am mai apărut prea des în presă sau în viața politică. Și atunci le-am zis: "Eu sînt întotdeauna aici și acum. Eu așa trăiesc. Dacă după Revoluție mii de romîni ar fi fost aici și acum, poate că am fi altfel".

Sansa noastră este Occidentul și nu Răsăritul moscovit

Ce părere aveți despre ultimele schimbări în Guvern?

Cu privire la remanierea guvernamentală, sînt surprinsă de reacțiile atît de blînde ale presei și ale liderilor politici, democrați. Pe mine mă îngrijorează foarte mult - poate mă înșel - aceste schimbări. Am început să-mi pun întrebări asupra intențiilor Puterii din clupa cînd au fost derlăntate calomniile la adresa Băncii Naționale - a guvernatorului Mugur Iușescu - și a generalului Spirou. Cui nu-i convine integrarea noastră în structurile economice europene și în NATO? Punînd în paralel reacțiile lui Elșin cu această ultimă inițiativă de remaniere guvernamentală a d-lui Iliescu, nu pot crede că este vorba de o inițiativă strict internă, ci de o privire îndreptată din nou spre Moscova, prin intermediul Securității române de ieri și de azi. În colaborare cu KGB-ul. C.V. Tudor este față de puterea actuală ceea ce este Jirnovski față de Elșin - un instrument politic ruginos, dar util. Mă întreb însă dacă nu este și dl. Iliescu un instrument al Securității pro-KGB. Nu am de unde să știu exact, pentru că noi trăim într-o societate exoterică. De aceea rămîne de neînțeles cum dl. Iliescu, după ce a avut o șansă din partea Opoziției, nu s-a rupt, ba chiar mai mult, a dat satisfacții unui colaborator de cea mai joasă speță. L-am numit pe C.V. Tudor. În loc să fie, dacă nu sancționat, cel puțin îndepărtat ca partener politic, C.V. Tudor a avut satisfacția de a-l vedea îndepărtat pe ministrul Apărării, generalul Spirou. Îndepărtarea generalului Spirou, un om care a dat dovadă de bună-credință și care a realizat o serie de legături benefice cu NATO, pare a fi un pas ascuns spre Moscova și spre KGB. Altfel, de ce s-ar lăsa dl. Iliescu șantajat de derbedei, comînd această ultimă teologie care umple paharul? În ziua remanierii, dl. Iliescu avea expresia unui om înspăimîntat, a unui om cu conștiința împovărată, care ascunde ceva. Poate sînt subiectivă... poate nu dormise noaptea și de aceea li pierise cheful de a zîmbi...

Dar să revin: Îndepărtarea generalului Spirou mai reprezintă de fapt o încercare a puterii politice actuale și a Securității (SRI) de a supune Armata. Însăsmă însă și altceva: prin aceste schimbări, Puterea dorește să se asigure că va putea înăbuși în forță orice mișcare revendicativă și protestatară, avînd în vedere perioada grea care va urma. Ce altă legătură ar putea avea miniștrii schimbăți cu starea dezastruoasă a economiei?

Dl. Iliescu nu vrea să înțelegă că șansa noastră este Occidentul și nu Răsăritul moscovit. Ne aflăm, mai mult ca oricînd, într-o foarte mare criză politică a cărei adîncime nu este suficient scrutată. În urma celor înșimplate, Opoziția n-ar mai trebui să continue tratativele cu Puterea, nici să-i servescă drept puravîn în deplasări. Ce ar putea aștepta de la namoni lipsiți de onoare, vicieni și mincinoși?

ANCA MANOLESCU

Postul Ramadanului

Luna a nouă din anul islamic (*ramadan*) este în întregime dedicată Postului – socotit a fi una din obligațiile rituale definitive pentru Islam, unul dintre cei cinci "stâlpi ai religiei". În economia simbolică a actelor de cult, Postul reprezintă atitudinea de renunțare la atașamentele lumii terestre, unită cu generozitatea față de celălalt, mai ales față de săraci; e în fond o posibilitate rituală de a exersa eliberarea de ego-ul posesiv pe dubla dimensiune a interiorității și a atitudinii sociale. "Postul ne retrage din fluxul continuu și devorant al vieții carnale, aducând în trup un soi de moarte și de purificare; milostenia învinge egoismul și avariția, actualizând solidaritatea tuturor creaturilor – e un soi de post al sufletului, după cum postul propriu-zis este o milostenie a corpului", spune F. Schuon în *Pentru înțelegerea Islamului*. Dată fiind această semnificație de sustragere de la atacul coroziv al existenței și de concentrare asupra rugăciunii, "Ramadanul este pentru anul musulman ceea ce este duminică iudeo-cristină pentru săptămână", adaugă el.

Conform tradiției, luna a nouă a anului a fost aleasă pentru post fiindcă se leagă de revelarea primelor capitole din Coran (cf. *surath el-qadr* XCVII). Între 27 și 28 ale lunii *ramadan* este situația, într-adevăr, *lailat el-Qadr*, "noaptea puterii destinale", "noaptea predestinării" considerată ca fiind momentul esențial pentru livrarea Cărții prin intermediul lui Muhammad. Or, Cartea reprezintă, în Islam, Revelația prin excelență și tobodată depozit în zăce al dezvoltării întregului ciclu al lumii. Ca atare, această noapte e expresia "a tot ce se va scurge pînă în ziua Învierii" și are importanță pentru destinul fiecărui musulman. Postul reprezintă așadar o pregătire – prin purificare și concentrare – pentru asumarea corectă a propriului destin, atât terestru, cât și spiritual.

Regulile Postului și statutul lui nu sînt stabilite de către Profet la Medina, ca una din trăsăturile definitive ale noii comunități islamice. Esența sa e oferită de versetele 183-185 din a doua *surath* a Coranului.

Modal de determinare a începutului și a duratei postului, subiect favorit de discuții între juriști, se leagă strîns de calendarul lunar, reformulat integral de către Profet; în acest calendar, anul este mai scurt decît în cel solar și de aceea ramadanul poate cădea în orice anotimp. Potrivit tradiției celei

mai general recunoscute, numai observarea cornului lunii noi (a semilunei) permitea fixarea datei de început și sfîrșit a Postului. Calculul astronomic nu a fost – se pare – folosit decît în perioada medievală, în statul Fatimidilor. Odată determinate aceste date, ele sînt anunțate pe întreg teritoriul Islamului prin toate mijloacele de care dispune comunitatea: odinioară prin focuri aprinse; în epoca modernă prin telefon, telegraf, radio și televiziune.

Postul este obligatoriu pentru musulmanii de ambe sexe, ajunși la pubertate și sănătoși la minte. El urmărește separarea organismului, pe tot parcursul zilei, de sollicitarea risipitoare a mediului. Nimic străin nu trebuie lăsat să pătrundă în corp și în mental de-a lungul acestei perioade. Din zori (din momentul în care un fir alb poate fi deosebit de unul negru) și pînă la asfințitul soarelui este interzisă introducerea în corp a alimentelor, a băuturilor, a fumului cit și utilizarea parfumurilor. Sînt interzise de asemenea relațiile sexuale și orice fel de impulsuri erotice, inclusiv mentale. E recomandat să supravegheze întregul comportament; birfa și colunmia sînt interzise; se cere cu vîrbire să fie redusă la strictul necesar. Seara, la rîperea postului, se poate lua imediat o gustare, iar în ultima treime a nopții o masă cit mai abundentă, numită în arabă *sahur*. În cursul nopții e recomandată cu insistență recitarea Coranului și a unor rugăciuni speciale, mai lungi decît cele curente, printre care cele zise "cu pauză".

Fiind una din prescripțiile esențiale ale Islamului, Postul constituie o temă majoră pentru studiul și preocupările juriștilor. Cazurile de violare a postului – problematice sau certe, involuntare sau deliberate –, actele prin care el poate fi compensat sînt tratate în amănunțime. Mai ales transgresiunea conștientă a Postului este sancționată prin prevederea altor obligații, ceea ce arată caracterul profund al acestui rit, valoarea sa interioară. "Credinciosul care rupe Postul prin legături trupești – scriu juriștii – trebuie să rîncească postul, pentru răscumpărare, după luna ramadanului și mai trebuie să dezbobăscă un sclav. Dacă nu găsește un sclav, el va posti două luni la rînd. Dacă este incapabil să o facă, va hrăni zăvoici de săraci. Dacă nu li găsește, va fi scutit de îspășirea proscrisă." Lipsa de puritate rituală antrenează și ea, mai ales în cazul fe-

meilor, ineficacitatea Postului, ca atare, un post compensator trebuie în acest caz împlinit. Bolnavii incurabili și bătrînii nu au, în schimb, obligația să postească; ei pot da eventual de pomană în locul postului, ceea ce subliniază adevăratul rol al ritului – care urmărește, așa cum spuneam, o detașare de apăsările și posesiunile terestre.

Complementară aspectului sever și exclusiv pe care îl asumă Postul în perioada sa diurnă, există o latură de bucurie, de generozitate, de ludic chiar, manifestă în timpul nopții. Localurile de distracție sînt deschise, se mîncă foarte bine cu dulciuri și alte preparate speciale, se fac vizite, se spun povești; e o perioadă cînd atmosfera de mister și miraculos învalvăie toată comunitatea. Sobrietatea concentrată din timpul zilei e compensată prin solidaritatea plină de milostenie, prin libertatea dată de comunicarea cu ceilalți și cu celălalte niveluri ale existenței, din timpul nopții. Acest halans între severitate și bunăvoință, între aștept și bucurie, e caracteristică pentru Islam care mizează, în programul său de recuperare a omului, pe o înțelegere realistă a condiției și posibilităților umane actuale, imediate. Copiii se supun adesea cu bucurie obligației Postului pentru că împlinirea lui îi așază în rîndul adulților.

În prima zi a lunii următoare ramadanului are loc sărbătoarea de rupere a Postului, numită în arabă *ayd al-fitr* și în turcă *kucuk bayram* sau *abaker bayram*. Încheierea probei dificile a Postului e prilejul unei explozii de bucurie: credincioșii se felicitează, își string mîinile fie că se cunosc sau nu, îmbracă haine noi, își fac vizite, se prepară dăcuiri speciale, copiii colindă casele pentru a face urări, primesc bani, fac pîmbări. La maschee are loc o rugăciune specială comună, numită "rugăciunea de sărbătoare". Înaintea ei, există obiceiul de a se face o vizită la cimitir, unde se citesc capitole din Coran pe mormintele rudelor apropiate. Cei care nu au plătit dania specială de rupere a Postului sînt consiliați să o facă înainte de a pleca la moschee pentru rugăciune. Se împart pomeni, se invită săracii la masă, patronii își invită la rîndul lor lucrătorii.

Momentul ruperii Postului accentuează iarăși pe dublul aspect de restaurare interioară și de milostenie: există obiceiul de a pleca la moschee pe un drum și de a se întoarce pe un altul, ceea ce se explică fie prin dorința de a întâlni cit mai mulți săraci care să profite de generozitatea musulmanului, fie prin posibilitatea de a te elibera de rîu la dîș și de a evita să li pieri din nou, la întors.

Drepturile noastre și Legea penală

Dacă vă agresează cineva

Dacă sînteți victima unei agresiuni, fie pe stradă, fie în altă parte, apărați-vă. Nu recurgeți la răzbunări individuale ulterioare.

Este normal să acționați pentru pedepsirea agresorului dvs. Pentru aceasta este necesar:

- să cunoașteți numele și adresa lui;
- să cunoașteți numele și adresele martorilor care au fost de față în momentul producerii agresiunii;
- să vă prezentați la un institut medico-legal pentru a fi examinat și pentru a vi se elibera un certificat medico-legal.

Dacă sînteți în posesia acestor date, aveți la dispoziție două luni pentru a vă adresa Judecătoriei, în vederea tragerii la răspundere penală a celui care a comis actele de violență.

Dacă nu cunoașteți identitatea agresorului, trebuie să vă adresați poliției pentru efectuarea investigațiilor necesare identificării lui. Dar și în acest caz aveți nevoie de certificatul medico-legal și de martori. După stabilirea identității făptașului vă puteți adresa Judecătoriei în termen de două luni, pentru pedepsirea acestuia.

Dacă cineva din familia dvs. a fost victima unei asemenea agresiuni, nu vă faceți singur dreptate, devenind violent la rîndul dvs. Ur-

mați aceiași cale descrisă anterior și adresați-vă instanței de judecată pentru a pedepsi făptașul conform legii.

În cazul în care violențele nu au avut urmări grave, aveți posibilitatea ca în timpul desfășurării procesului să vă împăcați cu agresorul dvs.

Într-o asemenea situație nu reproșați Justiției că nu l-a pedepsit.

Dacă cineva încearcă să pătrundă cu forța în locuința dvs.

Nimeni nu are dreptul de a intra în locuința dvs. dacă nu sînteți de acord și orice persoană este obligată să părăsească locuința dvs. dacă li ceret acest lucru.

În această situație, prin locuință se înțelege nu numai casa al cărei proprietar sînteți, sau în care locuiți cu chirie, ci și orice încăpere pe care o aveți în folosință pentru o perioadă de timp (de exemplu o cameră de hotel).

Nerespectarea acestor obligații constituie infracțiune și se pedepsește, dvs. trebuind să faceți plîngere la Parchetul de pe lângă Judecătoria în raza căreia locuiți.

(Din broșura "Drepturile noastre și Legea penală", editată de Asociația pentru Apărarea Drepturilor Omului în România - Comitetul Helsinki)

MONICA LOVINESCU

Spre un nou Ev Mediu?

Peisajul intelectual parizian suferă în ultimii ani de o culpabilă rarefiere a efervescentei critice. Odată cu implozia comunismului par a fi dispărut și rigoarea și elanul cu care elita intelectuală îl combătuse din anul '70 încoace. Cu atât mai mult izbesc excepțiile: luările de poziție ale unor Finkelkraut, Furet, Glucksmann. Într-un astfel de climat al somolenței și amurii, apariția unei lucrări ca aceea a lui Alain Minc, *Le nouveau Moyen Age* (Gallimard, 1993), se înscrie în același registru al excepțiilor, al necesității de a face față unei situații radical diferite, cu idei pe măsură ei. Versiunea pesimistă, aproape apocaliptică, la limita discutabilă, a lui Alain Minc nu se dovedește mai puțin incitantă. Pentru el, noul Ev de Mijloc se caracterizează îndeosebi prin dispariția Centului și printr-un ritm istoric cu spaime și crize.

Titlul însuși, pornind de la Herdasev, anunță tonalitatea sumbră a constatului: Occidental, de aproape o jumătate de secol, s-a organizat - prosperind - în funcție de dușmanul prezumtiv din Est, limitându-și activitatea politică la găsirea unei replici față de inițiativele sovietice. Lipsit acum de imboldul negativ ce-i provoacă și întreține reacțiile, se descantă și se dovedește incapabil să redescopere dimensiunile politicii. Echilibrul prin teroarea atomică evasecuse istoria propriu-zisă din spațiul apusean, iar țelii de state deveniseră - după expresia autorului - niște "geranți ai imobilismului". "Unda de șoc a năruirii comunismului" i se pare lui Alain Minc fără egal de la căderea Imperiului roman încoace și e normal ca nimeni să nu scape nevătmă de pe urma unui astfel de cutremur. Nici Occidentalul, a cărui imaginație politică fusese anchilozată, neexersându-și decât reflexul defensiv, nici, bineînțeles, Estul traumatizat.

Demonstrația, pornind de la premise indiscutabile, e atât de implacabilă încât devine vulnerabilă. Într-adevăr, nicodată istoria nu s-a supus, în desfășurarea ei, unei logici absolute. Lista surprizelor pe care ni le-a rezervat fiind desigur mai amplă decât aceea a confirmării deducțiilor rezonabile. Totuși prognozele lui Alain Minc, întinându-se cu îndemnul patetic al lui André Glucksmann de a nu ignora Răul ca motor al multor procese sociale și politice, merită să fie luate în serioasă - și în discuție - iar criza se cere și ea acceptată ca fiind - după autor - "adevărată respirație a istoriei".

De ce am șovăit îndelung înainte de a scrie despre eseuul lui Alain Minc? Pur și simplu pentru că "intrarea în Europa" constituie singura obsesie benefică în România post-decembristă și a prezenta "casa europeană" pe cale de firmă. Așa cum apare în această lucrare, ar putea furniza argumente celor care se delectează cu izolări, etnocentrisme și alunecări spre înapoi și spre Răsărit. Adoptarea tipului de democrație occidentală în țările până mai ieri colonizate de Moscova e singura soluție viabilă și nu e de mirare că oii ei o recuză sint tocmai "restauratorii" comuniști. Nu doream, pe scurt, să le ofer

noi arme. Trecind cu vederea chiar faptul că nu dintr-o astfel de panoplie și le culeg în orice caz, m-am gândit că sintagma cu "nu e momentul", de care s-a uzat și abuzat de decenii, e nedemnă de o societate obligată să-și asume riscurile libertății. Apoi "intrarea în Europa" mai are și un alt sens: regăsirea spiritului critic inseparabil de esența însăși a democrației, democrația fiind - așa mai spus - singura formă de societate ce nu se menține și dezvoltă decât criticându-se. Nu poți fi recuperate valorile ei ignorând rigoarea cu care trebuie abordate sub unghiul critic.

Ultima ezitare s-ar putea să-mi fi fost spulberată de un articol al lui S. Damian publicat în "22" (Goana după legednicul nestatornic, 1. 23 februarie-1 martie 1994). Autorul, pentru a cărui activitate în Germania - mereu slujind interesele scriitorilor români - am toată considerația, răspundând unui gazetar de la Adevărul, apără în bloc politica occidentală de la perestroika încoace, negăsindu-și nici o falie. Idilizarea politicii statelor apusene e mai veche la S. Damian. Până și împărțirea Europei în două și-a aflat în ochii lui justificări strategico-morale. E ciudat cum un spirit atât de avizat și de sever cu metehnele noastre locale mitizează peisajul politic occidental. Cedarea de către anglo-americanii a unei jumătăți din Europa, înainte ca Uniunea Sovietică să dispună de arma atomică și să fie instaurat un inevitabil echilibru prin teroarea nucleară, a dat naștere unei întregi biblioteci de plângeri și deplingeri asupra lășității sauși opacității occidentale. Să nu o fi parcurs studioul S. Damian? Să nu fi citit analizele reci - dar implacabile - ale unui Raymond Aron sau verdictele amare ale lui Camus? Probabil că nu, altfel nu vedem cum ar putea atenua catastrofele, concedind doar că, într-o astfel de împărțire, li s-a întâmplat și occidentalilor să mai facă unele "greșeli". Asta în articole mai vechi publicate de S. Damian în "22". În cui de față, fiind e vizibil că, surprins de fulguranta evenimentului, cancelariile Apusului au dat și dau dovadă de o paralizie a inițiativei (Sarajevo devenind simbolul amănării până în cazul al unsprezecelea), S. Damian vede nenin Vestul controlând "atenț" prăbușirea fostului său adversar și mizând de fiecare dată pe cartea cea bună. În acest timp, François Furet, într-o relativ recentă conferință la Sorbona, recunoștea că președintele Franței n-a contat (și darit?) decât pe un "socialism cu chip uman" în Rusia. Criticile împotriva ineficienței occidentale în războiul civil din fosta Iugoslavie se țin lanț, ca și manifestațiile, în Franța. La Bonn, ca și în țara sau Londra, se întrevide, cu teamă, îndepărtarea americană de continentalul nostru și orientarea probabilă a SUA spre Pacific. Până și opiniile publice sensibilizate de mediatizarea măcelurilor din spațiul bosniac își exercită presiunea asupra guvernelor - cum altfel s-ar explica ultimatumul dat scribilor la Sarajevo, care a fost emuls Casei Albe? Într-un astfel de context al alarmei față de confuzia și apatia Occidentului, optimismul lui S. Da-

mian sună cel puțin ciudat. Ca orice optimism, el mi se pare prejudiciabil. De aceea, fără vreo intenție polemică, ader la poziția lui Alain Minc, care-și deschide cartea cu această frază: "Nu știu dacă Istoria este tragică, dar sint convins că trebuie să acționăm ca și cum ar fi, tocmai pentru ca să nu fie".

Nu înseamnă că-mi însușesc toate tezele lui Alain Minc. Mi se par totuși ipoteze eficiente spre a pune ordine în haosul actual "Haos", termenul aparține autorului. Ar fi putut fi ecitat - socotește el - dacă Occidentalul, printr-o nouă Conferință de la Viena, ar fi impus (avea forța s-o facă) intangibilitatea frontierelor și ar fi integrat imediat politic Europa de Est (economicul ar fi urmat). S-ar fi inversat astfel și modul în care - paradoxal - s-a început uniunea țărilor apusene. Paradoxal, deoarece liberalii - în frunte cu Jean Monnet - au adoptat un demers "marxist": economicul precedea politicul. Odată cu dispariția lagărului comunist, miza devine politică.

Reproșul lui Alain Minc privește în primul rând Statele Unite, singura "republică imperială" - după expresia lui Raymond Aron - rămasă de-a lungul istoriei bruscă fără adversar. Dar nu sint mai puțin responsabile nici statele Europei occidentale, încapătându-se să rămână la forma restrinsă de dinainte de năruirea comunismului: aceea a tratatului de la Maastricht. Cum va putea tratatul de la Maastricht să-și păstreze coeziunea într-o lume unde primejdia unitară necercvită a fost înlocuită cu multiplicitatea riscurilor?

- Incapabil să facă față înmulțirii riscurilor într-o geografie ce redevine variabilă, Occidentalul - continuă Alain

Minc - s-a refugiat în "vorbăria" conferințelor enusiene. Vorbărie marahitate, în timp ce porțuni întregi din continent alunecă spre reea ce autorul numește "zonele cenușii" (scăpând de sub orice control sau autoritate), ca fosta Iugoslavie și porțuni din - tot fosta - Uniune Sovietică.

Diatribele lui Alain Minc nu sint dictate de motive umanitare, de duioșie sau milă față de fostele colonii ale Moscovei. Cînic, el recunoaște de altminteri e-ar mai fi fost nevoie de vreo tece ani de statu-quo pentru ca Uniunea Europei occidentale să fie îndejuns de cimentată spre a primi cum s-ar fi convenit moștenirea fostului imperiu sovietic. Nu aruncă toată vina nici pe cancelariile apusene, vede în "tribalimele" estice (chiar se sîlgește de acest termen peiorativ și în totdeauna meritat) pericole majore de care sint responsabile regimurile post-comuniste, unele, printre care în primul rînd România, luncind în restaurație și mafioțerie. Spre a reduce "imaginația la putere" și a reda Occidentului simțul inițiativei, criticile sale se îndreaptă însă nu atât spre așa-zișii convalescenți ai Estului, de fapt încă purtători de virus, cit spre adulții sănătoși ai Europei occidentale ce-ar putea, dacă nu reacționează, să fie și ei conțaminați. Reacția nu constă într-un cordon sanitar. Dimpotrivă. În absența a ceea ce noi am numi (el n-o face) un plan Marshall măcar al ideilor politice, Alain Minc propune să realizăm cel puțin acum ceea ce s-a ratat după căderea Zidului de la Berlin (facte manqué): ancorarea democrației imediată a Răsăritului în Comunitatea Europeană.

Poate că astfel ar putea fi evitat un nou Ev de Mijloc ce-ar avea față de primul și dezavantajul de a nu dispune de singura lui mare șansă: liantul religios.

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere nr. 1, cod 79734, tel. 617.29.87; 617.65.75
 Director general GABRIEL LIȘCĂ
 Director editorial: Adriana Irimia
 Director managerial THOMAS KLEININGER

ALEXANDRIAN
Istoria filosofiei oculte
traducere din franceză de Claudiu Dumitru
Carte impresionantă prin erudiție și obiectivitate, *Istoria filosofiei oculte* contribuie la risipirea falselor mistere și a falselor ezoterisme întreprinse în jurul adevăratelor mistere și a autenticeilor principii oculte. Prin filozofie ocultă, autorul înțelege conjuncția dintre ocultism - teoria generală a virtuților secrete ale lucrurilor - și ezoterism - transmiterea Trădăției. El pleacă în cercetarea sa de la o impresionantă documentație (cosmogoniile Gnozei și ale Cabalei, teoria puterii mistice a numelor, transmutația alchimică a metalelor, manuscrise de magie, tratate metafizice în limba latină, manuale ale Inchiziției, minute ale proceselor de vrăjitorie), realizând o sinteză de neocolit.

EMINESCU
editat și comentat de
PETRU CREȚIA
Constelația "Luciferului"
Sonetele, Scrierile
Seria "Antologii Humanitas"
Volumul alcătuit de Petru Creția, editorul cel mai avizat al scrierilor eminesciene de după Perpessiciu, reunește 56 de poeme eminesciene grupate, după criterii ce țin de forma poetică și de prozodie, în trei cicluri. Comentariile lapidare ce însoțesc fiecare ciclu și fiecare poem în parte propun o viziune proaspătă asupra artei poetice eminesciene, ca și asupra motivelor recurente din poezia sa. O mențiune specială: editarea citorva poezii și variante inedite în cadrul *Constelației "Luciferului"* și a unei variante inedite a *Scrierilor III*.

VIRGIL NEMOIANU

Izvoarele politice ale Americii

În deceniul trecut, America a tot sărbătorit diverse bicentenare ale instituțiilor sale de temelie: Constituția, Declarația de Independență, momente din războiul de neastinare și altele încă. S-a vorbit mai puțin despre oamenii care au jucat rolul cheie în acest proces inițial, în această revoluție care, mai puțin spectaculoasă, s-a dovedit totuși, încet-încet, în surgeren istorică, mai importantă decât revoluțiile franceză și rusă.

Părinții Fondatori

Din capul locului Statele Unite s-au bucurat de un binecuvântat noroc, care i-a marcat toată istoria ulterioară: un excepțional grup de oameni, Părinții Fondatori, care au condus revoluția și războiul de independență și care au conceput Constituția și documentele de bază ale noii alcătuirii statale.

Doză lucruri se cîr subliniate despre acești oameni ai începutului de drum. Întîi, felul în care înțelegeau ei natura actului revoluționar. Spre deosebire de mai toate marile revoluții ale epocii moderne (începînd cu cea engleză din 1648), revoluția americană a fost înțeleasă și prezentată de inițiatorii ei ca o revoluție a tradiției, a reformei și a ordinii – și poate tocmai de aceea s-au dovedit roabile și atât de bogate, moștenirea ei atât de durabilă. Părinților Fondatori – Franklin și Washington, Jefferson și Hamilton, Adams și Madison, Jay și Rush și toți ceilalți – nici nu le trecea prin minte să creeze un "om nou", să edifice o societate utopică și perfectă. Telurile lor erau mult mai modeste și mai concrete, ei vroiau să restaureze și să protejeze drepturile firești ale omului: familia, proprietatea, libertatea, dreptatea. Revoluția Americană – așa repetau fără încetare promotorii ei – a izbucnit împotriva unor inovații tiranice, împotriva unor excese ale puterii centrale (impozite excesive, lipsa dreptului de vot) și ea nu caută decît să restabilească starea firească a lucrurilor, să restituie cetățeanului demnitatea și neastinarea sa originară. În linii mari, cele două secole ce au urmat au confirmat izbînda acestor aspirații măsurate și reformatoare.

A doua mare trăsătură vrednică de reliefare este diversitatea considerabilă a Părinților Fondatori, varietatea lor de vîrstă, de concepții, de origine socială, de orientare filozofică. Nici vorbă nici de coeziunea și de disciplina unui partid structurat. Tradiția istorică ne spune că George Washington și-ar fi avertizat compatrioții împotriva partidelor și le-ar fi spus că e mai bine nici să nu le constituie. La drept vorbind, în America, abia la vreo trei sferturi de veac după independență s-au cristalizat partidele democrat și republican în forma lor mai modernă. Oricum, ca grup, Părinții Fondatori se distingeau prin serioase desacorduri și se remarcă prin pătimase dezbateri. John Adams era un conservator nu lipsit de inclinații aristocratice, cu simpatii pentru virtuțile senatoriale ale anticei Rome republicane. Thomas Jefferson, dimpotrivă, era un iluminist progresist, cu vederi radicale,

atras de iacobinii Franței, dar pledînd și pentru drepturile locale ale micilor fermieri independenți. La rîndul său, Alexander Hamilton vroia o putere centralizată, visa o țară dinamic-naționalistă și chiar conceritoare, bazată pe expansiune comercială și industrială. Jay și, mai tîrziu, Marshall au întărit puterea judecătorească, vîzînd în ea chezașia legalității împotriva poftelor dezlățuite ale multitudinii de alegători și ale indivizilor ambițioși. Bătrînul Benjamin Franklin aducea în aceste dezbateri raționalismul iluminist și deist al secolului XVIII, cu rîvna sa pentru cunoașterea empirică și iubirea sa de natură. Madison era însăși chibzuința intruchipată, spirit pragmatic și realist, George Washington aducea acțiunea, bunul-simț, energia, înțelepciunea, valorile tradiției, sintezei și ale ponderii, Benjamin Rush un radicalism spartan și intransigent, Aaron Burr aventura, fantezia și nesăbuința, James Monroe era omul tactului diplomatic, al consensului și al bunelor sentimente, John Hancock simboliza mîndria burgheză, soliditatea și încrederea în sine a chiaburului harnic.

Mulți dintre acești oameni aveau îngustimi și limitări, mulți dintre ei aveau vanitățile, egoismele și interesele lor, destul erau proprietari de sclavi – după cum ne amintesc insistențios comentatorii din ziua de astăzi. Toți erau însă animați de un sincer patriotism, de dorința de a sluji obștea în chip responsabil, de a edifica niște cadre în care omul să-și poată nestînjenit urmări propriile aspirații, dînd măsura deplină a potențialului fiecăruia.

Această diversitate a Părinților Fondatori a dus totuși la un consens, reflectat cel mai bine în documentele constituționale americane. Aceasta, de-

parte de a include numai elemente democratice, îmbina cu acestea elemente aristocratice și monarchice chiar, în dependență reciprocă, într-o multiplicitate a centrelor de putere – Congresul cu cele două camere ale sale, ramura executivă în frunte cu președintele, sistemul judiciar, autonomia statelor, la care s-au adăugat mai tîrziu puterea financiar-economică, puterea presei și a comunicațiilor, puterea diverselor asociații individuale (politice, sociale, religioase) și altele. Nu exagerăm deloc spunînd că descoperim o exactă analogie între divergențele Părinților Fondatori și – la nivel socio-politic – caracterul pluralist al istoriei și societății americane.

Vitalitatea Constituției americane

Toate acestea s-au întîmplat acum 200 de ani și mulți americani mai pesimiști afirmă că ele au prea puțin legătură cu desfășurările și direcțiile din ziua de azi. Vocile acestor critice vîd mai cu seamă deosebirile: nivelul intelectual al dezbaterii publice e mult mai scăzut, pornește de la ideologii reducționiste și de la tipare prefabricate, patriotismul și pasiunea pentru treburile cetății au fost înlocuite cu egoismul, carierismul și pofta de putere, America merge spre decadență, hermeneutica juridică a sleit viața Constituției și intențiile ei.

Nu mă simt prea înclinat să polemizez cu aceste puncte de vedere; poate că au și ele partea lor de dreptate, mai mică sau mai mare. Să amintim însă că în genere judecățile pripite ale contemporanilor despre ei înșiși se dovedesc adesea eronate. Să mai așteptăm vreo 50 de ani: nu se știe încă dacă posteritatea nu va revizui părerile curente. Oamenii de stat ai perioadei postbelice, de la Truman, Eisenhower și Kennedy, pînă la Henry Kissinger și Ronald Reagan, vor apărea poate într-o altă lumină, mai favorabilă. Și încă un lucru. Diferențele de valoare între o epocă istorică și alta sînt la urma urmei inevitabile. Rămîne însă un mare avantaj să putem vorbi despre un anume moment istoric și despre oamenii providențiali care îl definesc drept un model, un exemplar standard de măsurare, cu atât mai virtuos cînd e vorba despre un moment al neastîrnării și întemeierii naționale, cum a fost cel de la finele secolului XVIII pentru America.

În fine, o amintire personală privind resursele Americii. În 1971 îmi terminam doctoratul în California, reveneam în Europa plin de ecoul uimirilor și descoperirilor mele de om tînar, dar și plin de angoase și dezamăgiri. Trăisem într-un mediu care părea să introchipeze o înclinație sinucigașă în această lume nord-americană, așfiat de conflicte sociale, rasiale, de misiunea anticomunistă a războiului și păcii în părți îndepărtate ale globului. Iată însă că revenind după patru ani, în 1975, atmosfera era total schimbată: domnea un consens, o relativă pace socială, un acord la multe niveluri al societății, o atmosferă de efort constructiv care m-a surprins, căci diferea total de lumea pe care o părăsisem cu puțină vreme în urmă. Avusesse loc în fond o regenerare, o schimbare radicală de tun și de atmosferă. Nu am putut să separ această schimbare (de la pericolul colapsului social la un patriotism așfiat fără sfîșal) de vitalitatea Constituției americane și de originatorii săi.

Reviste franceze la București

Fundația culturală "Micul Paris", creată de doi studenți de la Institutul European al Afacerilor din Paris, organizează la București în perioada martie-septembrie 1994 operațiunea "Micul Paris al presei". Aceasta va consta în distribuirea, la preț de 300 lei bucata, a unor reviste franceze recente, concomitent cu realizarea unui studiu al pieței prin răspîndirea unor chestionare. Scopul acestei acțiuni este favorizarea contactelor între România și Franța și promovarea francofoniei în România. Revistele se vor vinde între orele 12 și 15 într-un autobuz care se va afla în zilele de 15, 16 și 17 martie pe b-dul Magheru, în fața Teatrului Nottara, iar în zilele de 22, 23 și 24 martie în Piața Sf. Gheorghe, lângă stația de tramvai. Reviste de vânzare: Paris Match, Première, Jeune et Jolie, Le Hérisson, OK Podium, Haut Parleur, Auto Moto, Voyager, Cuisinier, Elbe, Maison Bricolages, Parents, 50 Millions de Consommateurs, Onze Mondial, Magazine Littéraires, Votre Beauté, Vivo, Calypso Log. Studenții francofoni li se vor distribui gratuit revistele: Guide du Jeune Voyageur, Travels Magazine, 100 Dessins pour la Liberté de la Presse, 100 Photos pour la Liberté de la Presse, Le Fil Franco Roumain Magazine. (O.A.)

PHILIPPE SÉGUIN

Construcția europeană – încotro?

Națiunile nu sînt doar instrumentele unei închideri în sine, ci în primul rînd un mijloc, un teren privilegiat al democrației.

În definitiv, măsurînd lumea, Uniunea Europeană apare ca provincială, poate chiar marginală: mai puțin de 5% din populația mondială, azi, mai puțin de 4% pînă în 2015.

De pe continentul european nu trebuie exclus nimeni

Un al doilea principiu derivă din primul: nimeni de pe continentul nostru nu poate și nu trebuie să fie exclus din construcția europeană.

Acastă constatare este fără îndoială valabilă pentru ansamblul țărilor Europei geografice, fără excepție.

Ar fi o insultă la adresa părinților fondatori ai Europei unite și, de asemenea, o insultă la adresa continuatorilor lor dacă am pretinde că au vrut doar să adune la un loc popoarele ajunse la același nivel de dezvoltare sau cu performanțe economice comparabile.

Și astfel au stat lucrurile pînă azi. Dacă ar fi fost altfel, s-ar fi acceptat oare adeziunea Spaniei, a Portugaliei și, mai înainte chiar, a Greciei?

Eyocînd adineauri obiectivele construirii europene, mă întreb dacă putem pretinde că le urmăm în continuare, refuzînd să ne deschidem către Europa centrală și de răsărit?

Da, știu, mi se va spune că a ține ușa închisă, a amîna reuniunea familială sînt atitudini ce provin dintr-un elementar realism.

Eu cred că e vorba mai ales de multă prostie și de multă imprudență. Cel puțin pentru două rațiuni: mai întîi pentru că, respingînd în felul acesta o parte din noi înșine, ne putem aștepta la drame teribile ale căror premise le constatăm chiar azi în ceea ce, mai ieri, se numea țara Slaviilor de Sud (Iugoslavia), dar și într-o mulțime de zone unde tentative de creare a unor state monoetnice ne fac de pe acum să presimțim care va fi răspunsul în egoismul nostru.

Și-a putut oare închipi cineva că ieșirea din comunism nu va fi, în mod necesar, o perioadă critică? Atunci cum să nu ne dăm seama că dacă am fi întredeschis măcar ușa Europei prospere celei care, în multe privințe, era o țară modernă (Iugoslavia), dacă făceam un semn acestei țări vecine, situată între două țări membre ale Comunității, populația de acolo nu ar fi fost lăsată la voia unor antagonisme de o rară violență?

Închiderea ușii este o eroare și pentru un alt motiv, de altfel elementar: o familie numeroasă, adunată la un loc, este cu mult mai puternică, mai creatoare decît o familie restrînsă și care îmbătrînește iute, privind cu un ochi la cursurile Bursei și cu altul la contul ei din bancă.

Oare în felul acesta ne gîndim să suscităm entuziasmul tinerilor europeni? De cite ori nu s-a spus că nu e posibil să mobilizezi sufletele doar cu rate de dezvoltare și cu criteriul de convergență.

Acum, după lenta sinucidere a Europei, care – așa cum am spus – a durat mai mult de un secol, să nu lăsdm să ne scape poate ultima șansă a unei lumi ale cărei evoluții nu sînt cu siguranță favorabile continentului în situația lui actuală.

Deschiderea către Est nu este, de altfel, exclusivă. Dacă Europa are vocația de a integra noile democrații născute din explozia imperiului sovietic, ea trebuie la fel să integreze în minunată și poezică și popoarele Mediteranei, fără de care (azi ca și ieri) nu poate să existe nici stabilitate, nici dezvoltare pentru continentul nostru.

Trebuie deci să tindem la fuziunea celor două ansambluri – Europa politică și Europa economică – printr-o apropiere progresivă și nu numai prin adeziuni individuale care ar risca refacerea unor vechi erori.

Pentru Europa politică, un dublu demers ne stă în față: urmărirea realizării uniunii europene și fundarea Marii Europe. Demersul acesta trebuie organizat mai întîi la nivelul instituțional.

1. Uniunea europeană

Pentru rezolvarea uniunii europene, prima scenă va fi cea instituțională. Tratatul de la Maastricht ne și îndeamnă la aceasta, căci prevede o conferință interguvernamentală în 1996. De altfel, și realitățile existente ne constrîng la aceasta pentru cel puțin trei motive: primul, pentru că ultimii ani au fost marcați de o respingere evasi-generală a funcționării tehnocratice a Comunității; al doilea, pentru că probabilele adeziuni ale țărilor scandinave și a Austriei vor face inevitabilă o vastă reamenajare a sistemului actual; acesta, conceput fiind pentru 6 țări și dovedindu-se în situația actuală cu 12 țări foarte anevoioas, este cu atît mai mult gestionabil într-un ansamblu mai vast, reforma instituțională se constituie deci ca neapărat prealabilă oricărei noi largiri; în fine, al treilea motiv, dacă dorim să ne deschidem în final și restului Europei trebuie să întrevădem întoarcerea unor instituții profunde reînnoite.

Primul obiectiv al reformei cere imperios un consens: trebuie asigurată democrația. Toată problema este de a vedea în ce fel.

O primă teză, în general considerată ca neavînd concurență și fiind, în tot cazul, foarte răspîndită, tînde spre continuarea procesului ce s-a configurat de mai multe decenii. Admițînd necesitatea unei anumite echilibrări între puterile respective ale Consiliilor și ale Comisiei, ea postulează creșterea puterii Parlamentului european ca instrument exclusiv al consolidării democrației.

PREȚUL ABONAMENTELOR DEJA CONTRACTATE NU SE MODIFICĂ, INDIFERENT DE SCHIMBĂRILE ULTERIOARE ALE PREȚULUI REVISTEI.

Revista "22" oferă ABONAMENTE CU REDUCERE pentru PENSIONARI, CADRE DIDACTICE, ELEVI, STUDENȚI, FOȘTI DEȚINUȚI POLITICI, VETERANI DE RAZDOL. Costul abonamentelor trimestriale cu reducere este: 1.100 lei cu ridicare de la redacție, cu expediere prin poștă. 1.500 lei cu ridicare de la redacție, cu expediere prin poștă. Costul abonamentelor trimestriale integrale este: 1.800 lei cu ridicare de la redacție, 2.200 lei cu expediere prin poștă. Abonamentele făcute la redacția "22" sînt mai ieftine decît cele prin RODIPET.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE se pot abona la revista "22" depunînd costul abonamentului în conturile noastre deschise la Banca Comercială Ion Țiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12: (pentru dolari în contul 4120253230, pentru mărci în contul 4120253231, pentru franci francezi în contul 4120253235) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista "22", Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

Table with 3 columns: Duration (1 an, 6 luni, 3 luni), Zone (zona europeană, alte continente), and Price in various currencies (80 \$, 140 DM, 500 FF, 100 \$, 50 \$, 25 \$).

Revista "22" anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPET) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Ion Vianu

ANDREI CORNEA

Exilul și Împărăția

Fină în 1989, un intelectual, un scriitor, un critic literar care alegea să nu se mai întoarcă în țară se afla în pragul unei decizii fatidice: el se întreba, anxios: ce va face cu sine, cu pregătirea sa, cum se va acomoda unui spațiu lingvistic și cultural diferit, cum vor compensa libertatea exterioară obținută și comoditățile materiale din Occident pierderea publicității românești? Apoi el voia să prevadă ce identitate va dobândi în Vest, dacă va mai dobândi vreuna, dacă își va mai afirma ori nu românitatea și în ce limbă își va crește copiii, și ce relații va mai întreține cu țara; se va considera el, în definitiv, un exilat, așteptând cu speranță și dor ziua întoarcerii, ori mai degrabă se va vedea pe sine un emigrat, stabilit definitiv și confortabil într-alt spațiu? Este reală dilema lui Noica: "ai sau Germania culturii, sau Germania untului?" După 1989, această atmosferă întreținută de nevoia deciziei fatidice s-a destrămat în mare parte: se poate acum circula și se circula din plin, oamenii despărțiți de oceane comunică, cei din străinătate publică în România, țin conferințe, deci au reînceput să participe la viața culturală a țării. Totuși, traumele lăuate de deceniile de existență separată nu se pot vindeca nici repede, nici ușor, iar atitudinile adoptate fie de către cei din străinătate, fie de către cei din țară nu sînt lipsite de tensiuni mai fătășe ori mai ascunse.

Că așa stau lucrurile s-a putut vedea și luni 14 martie, cînd Grupul pentru Dialog Social a fost gazda unei întîlniri dintre intelectuali și scriitori din țară, întîlnire moderată de Gabriela Adămișteanu (amintesc, fără pretenția de exhaustivitate, pe Ana Blandiana, Mihai Șora, Ana Sîncăi, Cezar Baltag, Mircea Ciobanu, Șt. Augustin Doinaș, Octavian Paler, Elena Ștef, Neagu Djuvara, Magdalena Bedrosian, Radu Bogdan, Gabriel Andreescu, Laurențiu Ulici, Paul Cornea, Iancu Fischer, Mircea Cărtărescu, Dorina Coșoveanu, Magda Cârneci, Radu Filipescu, Doru Cosma) cu Matei Călinescu (aflat pentru prima oară în țară din 1973), Virgil Nemoianu și Ion Vianu.

Firește, cei "dinăuntru" au voit să știe dacă cei trăiți "în afară" atîta timp s-au simțit sau se mai simt exilați, și cum anume se raportează ei la exil. Matei Călinescu și Ion Vianu au vorbit despre exil mai cu seamă invocîndu-i dimensiunile metafizice și existențiale: pentru primul exilul este o "aceză, o călugărie", o reîntîlnire cu tine însuși și, în definitiv, o constantă a condiției umane. O opinie similară a împărtășit și Ion Vianu, care s-a referit la exil cu la o "probă inițiativă din care am ieșit întărit". Într-un fel, volumul de memorii scris de cei doi și publicat de editura Litera dorește nu doar să reface trecutul, dar și să arunce puncte înspre el. Șt. Augustin Doinaș a sugerat atunci că, poate, simplul fapt al scrierii memoriilor este o manifestare a rupturii pe care exilul a produs-o în viațile unor intelectuali. În fond - arăta și Mihai Șora - conștiința exilului apare în chip dramatic atunci cînd ești oprit să te întorci acasă. Altminteri, poți locui ani în șir în străinătate și chiar în condiții grele - cum a făcut-o chiar el în timpul războiului în Franța - fără însă a te simți exilat.

Spre deosebire de Matei Călinescu și Ion Vianu, mi s-a părut că Virgil Nemoianu a tîns să dedramatizeze și să demitizeze exilul: după părerea d-sale, exilul nu este altă o problemă metafizică, ci una practică cu care trebuie să te confrunți: "sînt pretutindeni exilat, dar puțin îmi pasă" - a exclamat el, fără să-și rețină un orgoliu legitim.

Totuși, pentru mulți alții dintre cei de față (ca de pildă Neagu Djuvara - diplomat de carieră, exilat timp de 40 de ani în Franța sau Elena Ștef) exilul rămîne o dramă. Este o dramă - a susținut Mircea Ciobanu - și nu doar pentru cei nevoiți să plece fiindcă se sufocau sub regimul comunist, dar mai ales pentru cei rămași și cultura română unde golul lăsat de marile personalități exilate (și mai ales Matei Călinescu fusese o astfel de personalitate la începutul anilor '70) era tot mai dureros resimțit. Domnea pe atunci, prin anii '70, o "mentalitate de ostăteț" - a spus Ma-

Matei Călinescu, Ion Vianu, Virgil Nemoianu

tei Călinescu, aparent invocînd justificarea fundamentală a celor ce pleacă. Scriitorii se fereau de gesturile mai îndrăznețe, spre a nu irita regiulul. Era o atmosferă greu de suportat. Părea chiar că, pentru un scriitor sau un eseist, nu mai era nimic de făcut în țară în acel moment ce urma "tezelor din iunie". Și totuși, nu a fost chiar așa. În "marginăliile" sistemului s-a scris, cu sacrificii și compromisuri, ce-și drept, atît literatură cit și critică - a admis Matei Călinescu.

Dar probabil că drama exilului pentru scriitori a fost în chip pregnant redată de Ana Blandiana: relațind o experiență personală, ea a spus că pe timpuri, atunci cînd se afla în străinătate, "li era milă de prietenii care rămăseseră, în timp ce acestora li rîndul lor le era milă de mine care mă întorceam".

Paradoxal, pentru Magdalena Bedrosian exilul continuă de fapt datorită opțiunii a foarte multor tineri de a pleca definitiv în străinătate și nu doar temporar pentru studii, ceea ce ar reprezenta o pierdere pentru țară. Pe de altă parte, d-sa a întrebare pe cei trei dacă nu cred, totuși, că locul lor ar fi fost mai curînd în țară decît în afară și dacă li se pare că diaspora a fost dreaptă cu cei rămași în România.

Din nou, Virgil Nemoianu a căutat să dedramatizeze și să detensioneze: el nu acceptă distincția dintre exil și emigrare, propusă de Laurențiu Ulici, nici nu crede că plecarea tinerilor trebuie luată prea în tragie. În momentul de față, reluarea contactelor, integrarea mondială a țării fac conceptual tradițional de exil și de emigrație puțin operant. Scriitorul aparține mai puțin unei arii geografice, ci unei limbi în care se exprimă și în care trăiește cu adevărat. El poate

deci, deopotrivă, trăi departe și fi "aici". În fine, atît el, cit și Ion Vianu și Matei Călinescu au refuzat caracterizarea globală a atitudinii emigrației românești față de cei rămași în țară sau față de evenimentele petrecute aici după 1989. S-ar părea că nu există în fond "emigrație românească", ci diferiți, foarte diferiți români ce trăiesc în străinătate și cărora nu li se potrivește o plasare generalizatoare sub o unică emblema.

E mai bine să fi plecat sau să fi rămas? - e o întrebare incontestabilă, dar la care, de fapt, numai Dumnezeu poate răspunde - spunea la un moment dat Ion Vianu, parafrazănd sfîrșitul Apologiei lui Socrate. Numai că aceasta înseamnă că exilul poate fi asemuit cu un fel de moarte, sau o sinucidere, de vreme ce Socrate, invocînd omniștiința divinității, se pregătea să bea cucuta. Te pune atunci exilul față în față cu "împărăția", cu "colălalul tărîm", te ajută să-ți redescoperi esența în mai mare măsură decît e în starea cei rămas în țară, este experiența exilului îmbogățitoare ori frustrantă? La toate acestea nu există de fapt răspuns, ci doar, în chip modest, mai gîvoitoare ori mai energice răspunsuri.

Elena Ștef, Ana Sîncăi, Eugen Vasiliu, Mihai Șora

De la stînga la dreapta: Șt. Aug. Doinaș, Mircea Martin, Cădălin Tîrlea, Doina Uricarin, Cezar Baltag, Neagu Djuvara, Gabriel Dimicianu

Ana Blandiana, Radu Filipescu, Laurențiu Ulici, Romulus Rusan, Octavian Paler

Magdalena Bedrosian, Zigu Ornea, Paul Cornea

FLORENTA ALBU

"Jocurile" Georgetei Năpăruș

"L'insoutenable légèreté de l'être" - sau, în traducerea liberă a Georgetei Năpăruș, în marele spectacol al picturii ei de azi: **Omul ca o frunză în vânt!**

Titlul lui Milan Kundera (ales la întâmplare?) - amestecat ca din întâmplare printre personajele deschise în rotunda de la Teatrul Național.

Și unde altundeva decât în ambianța unui teatru? Pinzele etapei de acum a Georgetei Năpăruș pot fi privite și ca spectacol, ca fantastice puneri în scenă. Piese cu măști, manechine, travestiri, balerini sau marionete, mișcând într-un spațiu pe care rama tabloului (rampa și cortina) nu-l mai pot limita/delimita. Spectacolul irupe - ca în teatrul modern - de pretutindeni, scena poate fi pe orizontală, verticală sau diagonală, împărțită în scene, în registre nenumerate, închise; nici nu există personaje principale care să ocupe centrul compoziției, spațiul consacrat...

Cartea miracolelor sau **Pasaj de pictoni, Piscina, sau Atelierul din strada Pangrati, Animale domestice sau Pasaj Est-Vest** o întregă puzderie de chipuri și animale, corciri de bestiar modern - dar și ființe corcice cu mașinăriile, oameni-roboti, oameni-gurub, corciri și asamblări fantastice - și tot acest **anormal suveran și-a creat o lume, un univers care pare să ne ignore!**

E chiar senzația privitorului: că totuși această multiplicare haotică, acivastă lume reziduală completează, pune ceva la cale împotriva-ne sau, pur și simplu, ne ignoră...

Dar adevărații "uneltitori" sînt **caii** (cni troieni sau cai legendari sau cai-arcă a lui Noe), ducind peste potop resturile viului sau, dimpotrivă, închinînd în pintecul lor armate de intruși, gata să ia cu asalt cetatea.

Și **Calul** (împresună cu alte câteva obiecte, sculpturi, asamblări nastrugnice: **Abac, Funia de usturii, Animal carnivora...**) tronează chiar în sala expoziției, producînd o impresie fantastică! În căsuțele de o palmă, un întreg omenet din colaje, traforaje, obiecte, decupări: jocul realității agresive, incubatorul gata să-și reverse larvarul ajuns la împlinire. **Joc? Un joc ce poate aseunde teroarea beznel, obsesia mișcării, intruziunea lumii create în joacă, în chiar intimitatea creatorului: pictural și modelele sale din Strada Pangrati!** Ai zice: jocul creației care (uneori) naște monștri...

Există și câteva portrete, personaje unice care ocupă centrul pinzei ca într-o dorință de a-și obține locul consacrat (**Nud, Șeherezada, Portret pe fond albastru...**); dar chiar și aici, portretul devine pretext: hartă anatomo-gologică, mișun visceral, trunchi supus unor disecții stranie...

Pictura Georgetei Năpăruș din acești ani ultimi (plini de evenimente neliniștitoare, de multimi haotice, agresive, de elanuri dezamăgitoare; visceralul istoric nu a încetat să macine, să digere, să ne macine...); pinzele acestea, datate 1989 sau 1990, '91 sau '93 - joc, invenție fantastică, robotizări și corciri, resturi de umanitate asamblate din nou anapoda, obsedant... Să fie oare, fără legătură, asemenea viziuni și realitatea trăită?

De la **Cămășle și Gila și Prapurii** unei mai vechi etape (retrospectiva din 1980); de la acele secțiuni-falii prin pământul putrezirii și regenerării, în gropării și învierii; prin destrămătura unor vestimente sau prapuri păstrînd încă, prezențe vii, chipurile și aura chipurilor; de la etapa aceea lirică, evocatoare, înflorată de sfîntenia vieții, nuntirii și morții; la etapa recentă: a grotescului, a lirisului dublat de ironie, a bufoneriei crude... Și chiar fărîmele tandre, gesturile evocatoare ale "normalității", încap în aceeași vitrină-panopticon. În acest univers al fragmentelor-fragmentărilor, al părților (amputărilor) care se dau drept întreg, la scara unei omeniri care se desăvîrșește prin **uritul** (metafizic) și **uritul** de urit (de gol), a căruia proliferare și inventivitate ating desăvîrșirea, ultima etapă pare să fie a **semnelor**, a ieroglifelor neantului... Un fel de picto-poetrie din fărîme de cuvinte, litere, cifre, păstrînd vag resturi dintr-o memorie întreagă.

Un fel de ultimă comunicare într-o lume care își pierde sensurile - și chiar tălmăcirile imposibile, în acest nou turn Babel.

Personajele care se impun încă, în unele din registrele compozițiilor, sînt unei hierarhice, iconografice, "exemplare"; ies din mișcarea corcirii, robotizării, fragmentării - încă nu s-a întrerupt comunicarea, încă mai simți, teribil de important, acest ochi în ochi, acest limbaj al semnelor, înțelesurilor. Și tot mai prețioasă, din ce în ce mai bogată, vibrantă este culoarea, virtuozitatea coloritului. Chiar culorile violente, chiar aurul, purpura și albastrurile - culorile Georgetei Năpăruș - fac din cele mai viscerale vitrine umane, din cele mai robotizate universuri la zi, o carte cu anluminuri prețioase; chiar dacă ceea ce poți citi acolo este apocalipsa noastră cotidiană.

AGENDA CULTURALĂ

VIATA LITERARA

● 17 mart. (ora 14) **Librăria "Mihail Sadoveanu"** - lansarea volumului "Amintiri în dialog" de Matei Călinescu și Ion Vianu, în prezența autorilor ● 18 mart. (ora 16.30) **Casa Vernescu** - evocarea lui Ion Negoițescu, sub auspiciile PEN-Club-ului. Participă: Matei Călinescu, Virgil Nemoianu, Cornel Regman, Mircea Martin.

TEATRU

Teatrul Național București - Sala Mare ● **Platonov** (autor: A.P. Cehov, regizor: Ivan Helmer) 16, 18, 20 mart. (18.30) ● **Morțica** (autor: Ion Luca, regizor: George Mottoi) 17 mart. (18.30) ● **Palaşa soarește la timp** (autor: Fănuș Neagu, regizor: George Mottoi) 19 mart. (18.30) ● **Sala Amfiteatru** ● **Goana după flauturi** (autor: Bogdan Avram, regizor: Grigore Gonța) 17 mart. (18) ● **Locomotiva** (autor: Andrei Rusin, regizor: Pompi-

lu Rădulescu) 18 mart. (18) ● **Părinți terribili** (autor: Jean Cocteau, regizor: Andreea Vulpe) 19 mart. (18) ● **Peșea împărat** (regizor: Grigore Gonța) - **Sala Atelier** ● **Pantomimia** (regis: Dan Puric) 16 mart. (18) ● **Agamemnon** (autor: Seneca, regizor: Grigore Gonța) 18 mart. (18) ● **Gilceville din Chioggia** (autor: Carlo Goldoni, regizor: Dana Dima) 20 mart. (11) ● **Năpasta** (autor: I.L. Caragiale, regizor: Dana Dima) ● **Teatrul Mic - Bigamul** (autor: Guy Cooney, regizor: Cristian Ioan) 18 și 20 mart. (18) ● **Mătrăguna** (autor: Niccolò Machiavelli, regizor: Dan Micu) 19 mart. (18)

Teatrul Odeon - Pușalla (autor: Molière, regizor: Dragoș Galgoțiu) 17 mart. (19) ● **Richard al III-lea** (autor: William Shakespeare, regizor: Mihai Mănușiu) 18 mart. (19) ● **La țigăni** (autor: Mircea Eliade, regizor: Alexander Hauser) 19 și 20 mart. (19)

EXPOZIȚII

Brăduț Covalui, pictură și grafică - Galeria etaj 3-4, Teatrul Național București, 16 mart. (ora 17), vernisaj.

Comemorarea Liviu Babes

Pe 2 martie 1989, din pădurea care mărginește pârșia Bradul din Putana Brașov a izbucnit o cruce de foc. Era Liviu Babes care încerca cu disperare să atragă atenția lumii întregi asupra crimelor comise de regimul comunist. Pe un brad din marginea pârșii fusese o bucată de hîrtie pe care scria: "STOP MURDER! BRAȘOV = AUSCHWITZ". Aceste cuvinte îi servesc acum drept epitaf. Protestul său a fost îndreptat mai ales împotriva reprimării revoltei muncitorilor de la "Steagul Roșu" din Brașov din 15 noiembrie 1987.

La începutul lunii martie a avut loc în Brașov, ca de obicei în ultimii 4 ani, comemorarea lui Liviu Babes. Anul acesta manifestarea a fost deosebită. Vechia cruce de lemn a fost înlocuită cu una metalică, avînd o placă comemorativă. Sub bradul străjuit de portretul îndoliat s-a adunat multă lume: rude, prieteni, reprezentanți ai Asociației "15 Noiembrie" și ai Sindicatului "15 Noiembrie" din Brașov, membri ai AC, LADO, APDP, copii de la școlile din Brașov.

Din sumarul numărului viitor:

- **Interviul săptămîinii** - Gabriel Liiceanu
- **"Exilul și Împărăția"** (fragmente de la întilnirea GDS cu Matei Călinescu, Virgil Nemoianu și Ion Vianu)
- **"Quo vadis, Domine?"** de Mihai Sin. Comentarii de Gabriela Adameșteanu și Gabriel Andreescu
- **Adrian Niculescu** - "Hotelul «Principatele Unite» din Paris"

EDITURA NEMIRA

Director general VALENTIN NICOLAU
Redactor-șef VLAD T. POPESCU
Drepturi de autor EMIL BĂRBULESCU
C.P. 26-38 București, fax: 781.72.51;
tel. 665.87.95

Robert Silverberg PASAGERII

Doză premii NEBULA pentru "Pasagerii" și "Vești bune de la Vatican"

Îată câteva dintre lumile stranie plămănite de Silverberg: Planeta celui de-al șaselea palat, ale cărui muni sînt pârșite de un robot ucigaș, un pământ pradă spaimei, hîntuit de invadatori invizibili, care se distrează posedîndu-ne trupurile și sufletele, sateliții uriașului Jupiter, unde un bărbat distrus își recapătă tinerețea, fără să știe ce i se va cere în schimb... și multe altele...

Robert Silverberg PASAGERII

Daniel Walther AMBUSCADA PE ORNELLA

Daniel Walther AMBUSCADA PE ORNELLA

Gigantical războinic urla în vîntul înghețat, lovind nici el nu știa unde și ce. Se mișca iute, iar silueta lui își schimba netrecut conturul, ca un simbol al netaștăriei din acele locuri ale morții. Cînd răgușită, cînd guturală, vocea spectrului răsună cu o violență crescîndă. Absalon știa că n-are nici o șansă să-i scape...

Măreată și divină le era misiunea

La bordul navei Pantax, comandantul Absalon Naadoss și gura Ch-Tonjoli încercară să păstreze fragila lor simbioză mentală... care va fi atât de necesară la capătul dramului, pe Ornella, planeta înghețată. Acolo, la porțile unui straniu mauseiu, vor purta ultima și cea mai însemnată bătălie...

Masacrul de la Hebron

25 februarie: era o zi de sărbătoare – atît pentru musulmani, cît și pentru evrei. În așteptarea de pe malul de vest, la mormîntul lui Avraam, loc sacru pentru ambele credințe, rugăciunile islamice tocmai începuseră cînd un israelian și-a făcut intrarea în moscheea aglomerată. El avea o barbă de profet și purta uniformă de soldat israelian. În vreme ce arabii îngenucheau și atingeau podcana cu frunțile, el a deschis foc asupra lor cu o mitralieră de asalt Galil. Timp de mai multe minute, el a tras o ploaie de gloanțe asupra credincioșilor care ippau și se firaș să găsească adăpost. Iar trupurile cădeau în bălți de sînge. Trăgătorul și-a încărcat din nou arma automată, metodic, introducînd, una după alta, încărcături a cîte 35 de gloanțe fiecare. Un martor ocular a spus că el a mai aruncat și trei grenade de mîină în mulțimea care se zvîrcolea. Focul nu a încetat pînă cînd un palestinian disperat nu a sărit asupra atacatorului și l-a omîșit.

După masacrul, nimic nu va mai fi ca înainte

Masacrul din Hebronul ocupat de israelieni a fost unul din acele evenimente cumplite care îngrozește toată lumea, chiar dacã nu în spate un conflict de lungã duratã, în care au fost deja ucisii mii de oameni. La fel ca proiectilul aruncat în piața din Sarajevo, nebunia criminalã a unui ocupant israelian nãscut în America pare sã marcheze un moment de rãscruce, dupã care nimic nu va mai fi ca înainte. Poate cã, la fel ca în Sarajevo, actul nejustificat al unui ucigaș va însemna o grãbire a pãcii. Sau, dat fiind cã aici este vorba de Orientul Mijlociu, lucrurile pot sta cu totul altfel. Extremiștii din ambele tabere doresc sã saboteze acordul de pace semnat în septembrie trecut de cãtre Israel și Organizația pentru Eliberare a Palestinei.

Autorul atentatului s-a dovedit a fi un medic în vîrstã de 38 de ani, pe nume Baruch Goldstein, care a emigrat în Israel cu 11 ani în urmã, din New York City – Brooklyn, mediu prielnic militanților evrei ultraortodocși.

Doctorul Baruch Goldstein era așã de orbit de ura față de arabi, încît era considerat "sonat" chiar și de cãtre unii tovarășii de-ai lui ultranaționalisti, vechi habotnici din șezarea evreiasã Kiryat Arba de lângã Hebron. "Cu un an în urmã, el a fost auzit prezicînd, într-o sinagogã, cã "va veni o zi cînd un evreu se va scula și va omîri mulți arabi, pentru cã l-au omîrit pe Meir Kahane" – zelotul evreu ucis la New York, în 1990.

Dar acesta nu a fost doar un act nebunesc. Goldstein era un fanatic ce și-a calculat cu grijã fiecare pas pentru a atinge un scop precis. Presupunînd cã medicul nãscut în America intenționa sã distrugã procesul de instaurare a pãcii între Israel și Palestina, rãzbunînd în același timp și ceea ce numea crime împotriva evreilor, el a ales bine timpul, locul și metoda pentru a produce cel mai incendiar efect posibil. Ce alt moment mai bun putea alege decît o zi de vineri, zi de sãrbãtoare la musulmani, în timpul Ramadanului, lunã de post și rugãciune, aceeași zi în care evreii sãrbãtoresc Purimul, comemorarea uciderii lui Haman, prest regal persan, și a tovarășilor lui, înainte ca ei sã-și poatã îndeplini planul de a-i masaca pe evrei? Ce loc mai bun ar fi putut alege decît moscheea Ibrahim, unde musulmanii se roagã la mormîntul patriarhilor – un loc despre care se crede cã ar conține mormintele profetilor Avraam, Isaac și Iacob și care, în mod sigur, atrãgea foarte mulți credincioși? Ce metodã mai bunã decît o ploaie de gloanțe fãrã nici un fel de avertisment?

În moschee erau aproximativ 700 de credincioși

În jur de ora 5.20 dimineața, aproximativ 700 de bărbați, femei și copii, sculați cu noaptea în cap pentru a lua în grabã micul dejun, se înghesuiau în moschee pentru rugãciunile de dimineața care marcau începutul postului dintre rãsaritul și apusul soarelui, în fiecare din cele 30 de zile de Ramadan. Rugãciunile abia începuserã; credincioșii îngenucheau și-și lãșau capul spre pãden.

Mohammad Suleiman Abu Sarah, paznic la moschee, l-a vãzut pe Goldstein, bine cunoscut musulmanilor cu proveroator de necazuri, apropiindu-se. Ca evreu care locuia în teritoriile ocupate, el avea dreptul sã poarte armã pretutindeni. Verbind corect în arabã, el "a cerut sã intre (în moschee) în timpul rugãciunilor", a spus Abu Sarah. "I-am spus cã este interzis. El a spus: sînt ofițer de serviciu aici și trebuie sã merg înapoi." Și cu asta, Goldstein și-a prupit țanva mitralierei în umãrul lui Abu Sarah și l-a trînit, dupã care a fugit în moschee.

Înapoi, Goldstein nu a rostit nici un cuvînt, și-a gãsit o poziție foarte aproape de spatele credincioșilor din ultimul rînd și a deschis focul. "Am vãzut șapte oameni ucii pe loc", a spus Abu Sarah. "Au fost loviți în cap și creierii lor s-au împrãștiat peste tot. Moscheea era plinã de sînge, de rãni și de cadavre."

Un al doilea paznic a completat: "Oamenii înotau în sînge. Era greu sã-i deosebești pe cei morți de cei vii, pentru cã toți erau plini de sînge". Credincioșii au fugit afarã cu trupurile celor cãzuți și le-au înghesuit în ambulanțe fãrã a mai avea rãgãzul sã-i separe pe cei morți de cei vii.

100 de gloanțe ucigãse

Focul din moschee a durat circa 10 minute, dar confuzia din afara locului sînt împrorcat cu sînge a durat mult mai mult. O problemã deosebit de importantã este aceea dacã, în haosul creat de Goldstein, unii credincioși nu au fost cunva împușcați de soldați israelieni. Al doilea paznic a spus cã a vãzut trei bărbați în uniforme militare israeliene intrînd în moschee și trãgînd. Televiziunea israelianã, citînd surse ale armatei, a dat o versiune diferitã: doi soldați au intrat repede în moschee, i-au vãzut pe credincioși începînd sã-l batã pe Goldstein, au crezut cã era vorba de un atac al palestinianilor asupra unui militar israelian și au deschis focul. Nabil Shaath, responsabil cu negocierile de pace al Organizației pentru Eliberarea Palestinei, a pretins cã opt credincioși au fost ucii la intrarea în moschee de cãtre soldați israelieni. Chiar dacã așã stau lucrurile, aceste controverse nu duc neapãrat la ideea unei conspirații, așã cum pretinde liderul OEP, Yasser Arafat; cei cîtiva soldați aflați la fața locului puteau pur și simplu sã fi intrat în panicã atunci cînd euse de palestinieni furioși și plini de sînge au început sã fugã de la locul masacrului.

Armata israelianã a spus cã o investigație preliminarã a demonstrat cã Goldstein a acționat singur, trãgînd în jur de 100 de gloanțe. Cees ce armata încearcã sã acopere cel mai mult este faptul cã atunci cînd credincioșii au început sã iasã din moschee în numãr mare, soldați de afarã au tras – dar se presupune cã au fost doar focuri de avertizare. Cu toate acestea, acuzațiile au fost destul de grave și s-a inițiat o anchetã oficialã. Surse militare spun, de asemenea, cã unii palestinieni și-ar fi gãsit moartea în învãlmășeala fugii pentru a se adãposti de gloanțe. Oricum, numãrul total al morților și rãniților a depășit chiar și numãrul celor pe care i-ar fi putut lovi Goldstein dacã se strãduia mai mult. Oficialitãțile israeliene au declarat cã la

moschee au fost omîrite 89 de persoane; palestinienii au numãrat 52 de morți și 70 de rãniți.

Aceste cifre nu iau în considerare un mort: Goldstein însuși. În cele din urmã capul i-a fost zdrobit cu un stingãtor de incendiu aruncat de cineva din mulțime, dupã care a fost omîrit în bãtaie. Se pare cã el s-a așteptat la ceva de genul ăsta: înainte de plecarea cãtre criminala sa incursiune, el a trimis bilete de rãmas bun cãtre Consiliul Municipal din Kiryat Arba și cãtre un coleg cu care lucrase la clinica de acolo, spunînd cã el nu se va mai întoarce. Colegului sãu i-a scris: "Mi-a fãcut plãcere sã fiu medic. În dorința unei reînvieri complete".

Acesta a fost scenariul pentru ziua judecãții de apoi pe care cei care susțin procesul de pace și-au imaginat, l-au anticipat și de care s-au temut. Nu era nevoie decît de un extremist nebun din una din cele două tabere care sã deschidã foc asupra taberei opuse, pentru ca acordul Israel-OEP sã se ducã de ripã.

Urmãrile masacrului

Chiar de la semnarea acordului de pace, în septembrie, la Casa Albã, radicalii, mai ales cei din mișcarea Kahane, au anunțat deschis hotãrîrea lor de a prelua problema în propriile mîini, pentru a opri cedarea de teritãri, pe care ei le considerau dreptul lor biblic, prin naștere, în mîinile palestinianilor. Ocupanții din Hebron au fost filmați în repetațe rînduri în timp ce trãgeau focuri de armã asupra palestinianilor care aruncau cu pietre. Militanții evrei i-au oprit pe palestinieni pe drumuri și i-au brutalizat. Armata israelianã a stat, în majoritatea cazurilor, deoparte, neinterzind sã-i calmeze.

Cu toate acestea, urmãrile masacrului de la Hebron ar putea sã fie cu totul altele decît cele anticipatã. Arafat a vorbit cu justificatã minie și cu o urmã de povãialã față de continuarea negocierilor, dar și-a menținut opțiunile. Yitzak Rabin a pãrut sincer îngrozit cînd l-a numit pe Goldstein "nebuș" și a fãcut palestinianilor oferte cãlduroase, lucru ce nu-i este caracteristic, în timp ce a impus mãsurii nemaiauzite ocupanților. Bill Clinton, cu o hotãrîre neobișnuitã, a profitat de acest mãcel și a invitat ambele pãrți sã-și reia tratativele imediat, la Washington. Masacrul de la Hebron poate avea exact rezultatul opus celui dorit de Goldstein: grãbirea negocierilor de pace Israel-OEP.

Dar asta este departe de a fi o certitudine, de vreme ce masacrul a dus la revolte și bãtãi cu pietre pe tot teritoriul ocupat de Israel pe malul stîng al Iordanului și în flajã Gaza. Soldați israelieni care au tras în cei care protestau au omîrit 18 persoane, ridicînd numãrul celor ucii; alte 250 de persoane au fost rãnite în timpul luptelor. Ziua masacrului a fost cea mai sîngeroasã zi de pe teritoriile palestinene ocupate, de cînd acestea au fost cucerite de Israel, în 1967.

Palestinienii refugiați au demonstrat în Liban, Iordania, Siria, țãri care negociazã cu Israelul. Chiar și în Israel au fost semnate dordorîni între arabi, în timpul cãrora s-a aruncat cu pietre, în orașe ca Nazareth și Jaffa, ceea ce nu prevestește nimic bun: arabii din Israel, deși plini de simpatie față de frații lor din teritoriile ocupate, nu s-au dat la acte de violență.

Traducere și adaptare de ADRIANA TUDOR (Dupã "Time" și "Newsweek")

Editura CLAVIS

excută la prețuri convenabile
cãrți de vizitã, foi anet, pliante, cataloage,
afișe, postere, fair-pare, felicitãri,
formulare tipizate etc.

Adresa: Calea Victoriei 120,
Tel 614.17.76, Tel/fax 311.22.08

Gabrielã Adamesteanu (redactor-șef), Rodica Palade (redactor-șef adjunct), Andrei Coman (redactor-șef adjunct), Ilie Serbãnescu (publicist comentator), Dan Perjoavachi (director artistic), Oana Armeanu (actualitate socialã), Horatiu Pepine, Marian Chiriac, Rabica Stroș-Brunariu (actualitate politicã), Florina Popa (șef departament economic), Cornelia Nãucule (croatãbil), Radu Dobãnda (corecturã), Gina Marin (fotoreporter, secretariat), Mercea Ionescu (șef serviciu difuzare), Ioan Coodor, Mihnea Chișu (difuzare), Flori Sava (publicitate). Rubrici permanente: Tia Serbãnescu (comentariu politic), H.-R. Patãpievici (eseu). Correspondenți interni: Ioan Mîșu (Cluj). Correspondenți externi: Adrian Niculescu (Milano), William Totok (Berlin), Ioan Miran Dãnsian (Paris).

Responsabil de numãr: Rodica Palade

Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel. 614.17.76, Tel/fax 311.22.08

ISSN-1220-8761

Tipãrit la
"TIPOREX" SA
Calea Plevnei 114
Tehnoredactare
computerizatã
Adrian Baltag,
Alexandru Cișp
Revista "22"